

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR FOTOĞRAFÇILIK:
AFGANİSTAN FOTOĞRAFÇILIĞINA BİR BAKIŞ VE
UYGULAMA DENEMESİ**

Tamimurahman POPAL

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi ŞANSAL ERDİNÇ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
YENİ MEDYA TASARIMI ANASANAT DALI**

MART - 2020

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR FOTOĞRAFÇILIK: AFGANİSTAN
FOTOĞRAFÇILIĞINA BİR BAKIŞ VE UYGULAMA DENEMESİ**

Tamimurahman POPAL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
YENİ MEDYA TASARIMI ANASANAT DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

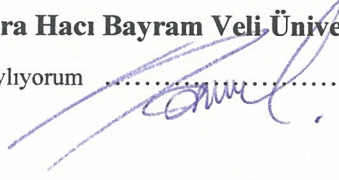
MART 2020

Tamimurahman POPAL tarafından hazırlanan “Gecmisten Günümüze Kadar Fotoğrafçılık: Afganistan Fotoğrafçılığına Bir Bakış ve Uygulama Denemesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Ens., Medya Tasarımı Anabilim Dalında Yeni Medya Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sansal ERDİNCİ

Lisansüstü Eğitim Ens. Tasarım Kültürü ABD. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Başkan : Doç. Dr. Pelin Ö. GÖÇMEN, Güzel Sanatlar Fak., Görsel İletişim Tasarımı ASD.

Hacı Bayram Veli Üni.

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Doç. Atila IŞIK

Güzel Sanatlar Fak., Grafik Tasarım ASD. Hacettepe Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 10./03/2020

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Figen ZAİF

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

TAMİMURAHMAN POPAL
10/03/2020

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR FOTOĞRAFÇILIK: AFGANISTAN
FOTOĞRAFÇILIĞINA BİR BAKIŞ VE UYGULAMA DENEMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)

Tamimurahman POPAL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Mart 2020

ÖZET

“Geçmişten Günümüze Kadar Fotoğrafçılık: Afganistan Fotoğrafçılığına Bir Bakış Ve Uygulama Denemesi” araştırmada öncelikle Fotoğrafçılığın Tarihi ile Afganistan Fotoğrafçılığının Tarihi konuları hakkında literatür taraması yapılarak, fotoğraf türlerinin ne olduğu açıklanacak, genel olarak türler ve bu türlerin nitelikleri sıralanacaktır. Özellikle Afganistan Fotoğrafçılığının konusu derinden incelenecektir. Daha sonra örnek fotoğraflar üzerinden inceleme yapılacak ve çeşitli akımların fotoğrafçılık üzerindeki etkisi açıklanacaktır. Aynı zamanda araştırma sırasında, üniversitemizin kütüphanesi ve tez arşivi olmak üzere Türkiye’de ve yurt dışında, özellikle Afganistan’da yapılmış akademik çalışmalar incelenecek, ayrıca internet veri arşivlerinde de araştırmaya devam edilecektir. Afgan yönetimlerinin fotoğraf faaliyetleri, gazetelerin serbest yayın yapmaları ve partilerin özgürce faaliyet göstermeleri son dönemin gelişmeleridir. Bu noktaya gelene kadar çeşitli dönemler geçirmiş Afgan görsel medyası, tez bağlamında incelenecektir.

Bilim Kodu : 115612
Anahtar Kelimeler : Fotoğrafçılığın Tarihi, Afganistan Fotoğrafçılığının Tarihi, Sosyal medya ve Fotoğrafçılık, Yeni medya ve Fotoğrafçılık, Fotoğrafçılığın türleri.
Sayfa Adedi : 75
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi ŞANSAL ERDİNÇ

“PHOTOGRAPHY FROM THE PAST TO THE PRESENT: A REVIEW OF PHOTOGRAPHY
IN AFGHANISTAN AND PRACTICE STUDY”

(M.Sc. Thesis)

Tamimurahman POPAL

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
March 2020

ABSTRACT

This study named as “Photography from the Past to the Present: A Review of Photography in Afghanistan and Practice Study” In this research, first of all, the literature on the subjects of History of Photography and History of Afghanistan Photography was researched; the types of photographs will be explained, the categories in general and their characteristics will be listed, while photography with its historical developments in the world, especially in Afghanistan after 11th of September, will be examined deeply. Then the sample photos will be examined and the effects of various movements on photography will be explained. Also, starting from the library and thesis archives of our university, all academic studies in Turkey and abroad, especially Afghanistan, will be examined. In addition, the research will continue on the internet data archives. The photographic activities of the Afghan authorities, the free publication of newspapers and the free activity of the parties are recent developments. Afghan visual media that has gone through various periods until this point will be examined in the context of the thesis.

Science Code : 115612
Key Words : History of Photography, History of Afghanistan Photography, Social Media and Photography, New Media and Photography, Types of Photography.
Page Number : 75
Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi ŞANSAL ERDİNÇ

Sanatsal çalışmalarını bugünkü haliyle gerçekleştirmeye çalışan Afganistan'ın yoksul sanatçılara adanmıştır...

TEŞEKKÜR

Bu araştırma çalışmasının tamamı boyunca değerli ve yapıcı önerileri için, zamanını bu kadar cömertçe vermeye istekli olmasıyla yolumu aydınlatan Öğr. Gör. Dr. ŞANSAL ERDİNÇ'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yurtdışında yaşamının kolay olmaması ve yokluğumda birçok sorun yaşamalarına rağmen, çalışmalarına Türkiye'de deva etmeme izin veren aileme sabırları ve destekleri için minnettarlığımı belirtmek isterim.

Çalışmalarında bana kolaylık sağlayan idari makamlar, kütüphane ve yurt çalışanları gibi Hacı Bayram Veli Üniversitesi personellerini de asla unutmayacağım.

Son olarak, bu araştırmanın her aşamasında çalışmalarımı inceleyerek değerli yorum ve önerilerini sunarak emeği geçen çok değerli Freba Daulat ve Özden Gizem Tuncer'e takdirlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİMLERİN LİSTESİ	x
1.GİRİŞ	1
2. FOTOĞRAFÇILIK NEDİR.....	7
2.1. Fotoğrafçılığın Tarihi.....	8
2.2. Fotoğraf ve Resim ilişkisi	14
2.3. Fotoğraf Türleri.....	19
2.4. Portre (Portreler)	19
2.5. Belgesel Fotoğrafçılığı.....	19
2.6. Doğa Fotoğrafçılığı.....	21
2.7. Manzara Fotoğrafçılığı.....	21
2.8. Macera Fotoğrafçılığı.....	22
2.9. Reklam Fotoğrafçılığı	23
2.10. Düğün Fotoğrafçılığı.....	24
2.11. Mimari Fotoğrafçılığı.....	25
2.12. Moda Fotoğrafçılığı	27
2.13. Sanatsal Fotoğrafçılık	28
2.14. Kavramsal Fotoğrafçılık	29
2.15. Makro Fotoğrafçılık.....	29
3. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR FOTOĞRAFÇILIĞIN BİR DEĞERLENDİRMESİ.....	31
3.1. Analog Fotoğrafçılık Tarihi	33
3.2. Analog Fotoğrafçılığın Avantajları.....	36

	Sayfa
3.3. Dijital Fotoğrafçılık Tarihi.....	38
3.4. Dijital Fotoğrafçılığın Avantajları	39
4.FOTOĞRAFÇILIK VE YENİ MEDYA	43
4.1. Sosyal Medya ve Fotoğrafçılık	46
4.2. Facebook ve Fotoğrafçılık	46
4.3. Instagram ve Fotoğrafçılık.....	47
4.4. Snapchat ve Fotoğrafçılık	48
4.5. Twitter ve Fotoğrafçılık	49
4.6. Telegram ve Fotoğrafçılık.....	50
4.7. Özçekim Fotoğrafçılık	50
5. AFGANİSTAN FOTOĞRAFÇILIĞININ TARİHİ	53
5.1. Afganistan'ın Ünlü Fotoğrafçıları.....	56
5.2. Afganistan'da Fotoğrafçılığın Bir Değerlendirmesi	57
6. UYGULAMA DENEMESİ ÖRNEKLERİ	65
6.1. Uygulamanın Kavramsal Altyapısı.....	65
7. SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	73
ÖZGEÇMİŞ	75

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Hippolyte Bayard.....	8
Resim 2.2. William Henry Fox Talbot	9
Resim 2.3. John Herschell (1792-1871)	10
Resim 2.4. Armand Hippolyte Louis Fizeau (d. 23 Eylül 1819 - ö. 1896),.....	10
Resim 2.5. Abel Niépce de Saint-Victor.....	11
Resim 2.6. Scott Archer.....	11
Resim 2.7. Richard Maddox ve Charles Bennet	12
Resim 2.8. Georges Eastman	12
Resim 2.9. Gabriel Lippmann'ın Otoportresi.....	13
Resim 2.10. Auguste Lumière (1862-1954) ve Louis Lumière (1864-1948) kardeşler.....	14
Resim 2.11. Fine Art Studio	18
Resim 2.12. Fine Art Studio Online	15
Resim 2.13. Fine Art Studio Online	18
Resim 2.14. Reisha Perlmutter	15
Resim 2.15. Vector & Voxel Illustrations.....	16
Resim 2.16. Rural Indian Women Paintings.....	20
Resim 2.17. Rural Indian Women Paintings.....	17
Resim 2.18. Fototripper	18
Resim 2.19. <i>Daria Meadow by Franco Clun</i>	18
Resim 2.20. Digicamhelp Editor.....	22
Resim 2.21. Staff Sergeant Larry.....	19
Resim 2.22. Belgesel Fotoğrafçılığı örnek	20
Resim 2.23. MARIYAM BHAYAT.....	20
Resim 2.24. USACE, AED-South, Kandahar, Afghanistan	21
Resim 2.25. UNAMA Afganistan.....	22

Resim	Sayfa
Resim 2.26. Steve McCurry.....	26
Resim 2.27. <i>Kar, instan ve heyvanlar</i>	23
Resim 2.28. Ness media.....	26
Resim 2.29. Champagne stemware.....	23
Resim 2.30. Gelin ve Damat.....	25
Resim 2.31. Gelin ve Damat.....	25
Resim 2.32. Louvre Pyramid Paris Night.....	26
Resim 2.33. Ünlü Mimari Fotoğraf.....	26
Resim 2.34. Deniz Seki.....	27
Resim 2.35. Elle Macpherson.....	28
Resim 2.36. Richard Vergez.....	31
Resim 2.37. Antonio Mora.....	28
Resim 2.38. <i>Szabó, Daniel</i>	29
Resim 2.39. <i>Burak Bulut kedi</i>	30
Resim 2.40. Çiçek Böcek.....	30
Resim 3.1. Canon Logo.....	32
Resim 3. 2. Nikon Logo.....	32
Resim 3.3. Analog fotoğraf makinesi.....	34
Resim 3.4. FİLM ÇEŞİTLERİ Bayat Film vs Taze Film.....	35
Resim 3.5. Roll Filmi.....	36
Resim 3.6. Film rol ve Makas.....	37
Resim 3.7. Steven Sasson, ilk taşınabilir dijital kameranın mucidi, icadını tutarken. Sasson, bu kamerayı 1975 yılında diğer fotoğraf cihazlarından parçaları birleştirerek yapmıştır.	39
Resim 3.8. Fullframe sensör.....	40
Resim 4.1. Facebook logo.....	44
Resim 4.2. Facebook Logo.....	45
Resim 4.3. Instagram Takipçi Hilesi.....	47

Resim	Sayfa
Resim 4.4. Snapchat logo	48
Resim 4.5. Twiter siaysi olarak	50
Resim 4.6. Robert Cornelius, Ekim 1839. İlk özçekim	51
Resim 5.1. 64. Amir Sher Ali Han'ın bir sandalyede oturuyor ve elinde tuttuğu kılıcını gösteriyor.	53
Resim 5.2. 65. Hosseini'nin ödüllü fotoğrafı 2011 yılında bombalanan Kabil'de ölü bedenler arasında kamış, tarana adındaki 12 yaşındaki bir kız çocuğunu göstermektedir.	56
Resim 5.3. ABD askerleri Afganistanda.....	57
Resim 5.4. 67. Kral Habibullah'ın 1912 tarihinde Siraj El Ahbar gazetesinde yayınlanmış bir av fotoğrafı.....	58
Resim 5.5. Amenullah'ın önden görüntüsü. Resim 5.6. ral Amanullah ve Kraliçe Soraya.....	59
Resim 5.7. 1957'de Kabil'deki Gülistan Çayevi'nde fotoğrafçı Max Klimburg tarafından çekilmiş bir fotoğraf.....	60
Resim 5.8. 1980'ler General Khotul Mohammadazai portresi.....	61
Resim 5.9. Sahibi bir Kadın olan Herat Şehrindeki Yas Fotoğrafçılık'ın Girişi ve Renkli İç Dizaynı'nın Fotoğrafları	64
Resim 6.1. Self Portrait.....	65

1.GİRİŞ

Afganistan'ın, farklı medeniyetleri bağlayan geçmişi ve Çin'den Arap ve batı ülkelerine giden İpek Yolu üzerinde olması, dünya coğrafyası üzerinde ayrıcalıklı bir yer edinmesini sağlamıştır. 1980 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesinden ve soğuk savaşın merkezi haline gelmesinden sonra bu ülke, hâlihazırda karmaşık olan siyasi ve kültürel tarihinde yeni bir döneme daha girmiştir. Sonrasında Afganistan'ın, Şeriatçı Mücahitlerin ve Taliban'ın eline düşmesinden (1992-2001) dolayı, ülkede resim, heykel, tiyatro, fotoğrafçılık da dahil olmak üzere tüm sanat dalları, medya ve kültür kurumları yasaklanmıştır. Bu yasakla birlikte televizyonlar ve radyolar, dini yayınlardan ibaret kalmış, uydu TV kanalları izleyenlere kırbaç cezası verilmiştir. Ülkenin, fotoğraf başta olmak üzere birçok farklı türde eser üreten sanatçılarının çoğu, ülkeyi kaçarak terk etmek zorunda bırakılmıştır.

New York'ta Dünya Ticaret Merkezlerine yapılan saldırıdan sonra (11 Eylül 2001), Amerika ve müttefikleri tarafından, savaşan Taliban rejimi üzerine Afganistan'daki demokrasiyi oluşturmak adına, vitrin görevi görebilecek medya yaratma pazarı hızla yükselmiştir çünkü medya, özellikle televizyonlar uluslararası toplum için harika bir reklam olabilir (Nawam, 2016).

Peress, interneti “postmodern sonrası” olarak ifade ettiği dönemin potansiyel bir otorite karşıtı aracı olarak hayal etmiştir. “Görsel dilin fotoğrafçılar ile kitleler arasındaki diyalog ile belirlendiği bir döneme adım atıyoruz,” der. “Bu, imgelerin yalnızca demokratik olarak üretilmesiyle kalmayarak, imgelerin demokratik olarak yorumlanması anlamına da gelir.”

İzleyici artık edilgen ve minnettar bir talebe, fotoğrafçı ise hangi anların yaşayıp hangilerinin öleceğine karar veren, her şeyi bilen ve gören bir

öğretmen değildir: Peress’e göre, “Artık tepeden inme, tek sesli imgeleriyle otoritenin bir sesi yoktur.” (Linfield, 2013, sf. 270)

Bu değişken ortam, Afganistan'daki fotoğraf üretimini de gün be gün farklılaştırmıştır. Bu tez, Afganistan fotoğrafçılığına bir bakış ortaya koyarken, vatandaşı olduğum bu kültüre üretimlerim ile destek olmayı amaçlamaktadır.

1880 yılından önce Afganistan'da Afgan olmayanların elinde bulunan fotografik süreç, 1880'den sonra fotoğrafçılığın gelişimiyle birlikte Afganlara geçmiş hatta Afgan kraliyet ailesinin bir hobisi halini almıştır. Fotoğraflandığı bilinen ilk Afgan hükümdar olan

Amir Sher Ali Han'ın fotoğrafının Hindistan'da yapılan büyük bir tören toplantısında, İngilizlerle bir antlaşma müzakere ederken çekildiği bilinmektedir. Amir Sher Ali'nin ölümünden sonra tahta geçen, ilk oğlu Habibullah, ülkesinde türünün ilk örneğini temsil eden bir fotoğraf stüdyosu kurmuş ve muhafazakar bir şekilde bile olsa ilk modernleşme adımını atmıştır. Kraliyet bahçelerinde düzenlediği ve gelirini, 1911 yılında kurduğu bir yetimhaneye bağış yapmakta kullandığı fotoğraf sergileri ve Siraj El Ahbar (Haberin Meşalesi) gazetesinde ilan ettirdiği fotoğraf yarışmaları düzenledi.

“Mit biçiminde olmadıkça, geçmiş ve tarihe inanmaya karşı umutsuz bir direncimiz olduğunu düşünüyorum. Bu dirence ilk kez fotoğraf bir son verebiliyor: bundan sonra geçmiş şimdiki zaman kadar, üzerinde gördüğümüz ise elle dokunduğumuz kadar kesindir.” Roland Barthes, Camera Lucida, 106.

Kitlelere hitap eden bir yayın olmamasına ve okuyucu topluluğu yayınların basımı için aylık olarak zorunlu bir araya gelen devlet çalışanları olmasına karşın Siraj El Ahbar, Afganistan'da izleyicilere yönelik basılmış ilk fotoğrafları yayınlayan gazete olarak tarihe geçmiştir.

Şubat 1919'da Amir Habibullah'ın öldürülmesinden sonra, oğlu Amanullah saltanatı devralmış ve o yıllarda İngiliz sömürgesi altında olan doğu komşusu Hindistan'a savaş açarak Üçüncü Anglo-Afgan savaşını başlatmıştır.

Savaş başladıktan birkaç hafta sonra RAF'ın Jalabad'ı bombalaması ve takip eden birkaç gün içinde Kabil'deki kraliyet sarayının bombalanmasından kısa bir süre sonra ateşkes gerçekleşmiş ve savaş sona ermiştir. Havadan gelen bombalara rağmen bile, kraliyet ailesi yerde kendi fotoğraflarını üretmeyi bırakmamıştır. Amir'in ağabeyi Enyatullah'ın da kraliyet ailesinin diğer fertleri gibi hevesli bir fotoğrafçı olması, hasta oğlu Halilullah ve Amanullah'ın kızının fotoğrafları gibi kraliyet çemberindeki birçok benzersiz yaşam portresini yakalayabilmesine olanak vermiştir. Kraliyet koleksiyonunun korunabilmiş tüm fotoğrafları Amerikalı antropolog David B. Edwards tarafından yürütülen Williams Afgan Medya Projesi'nce arşivlenmektedir.

Amir Amanullah Avrupa'yla paralel olarak modernize edilmiş ve teknolojik olarak gelişmiş bir ülke için gayret gösterse de, maalesef ülkesini bu şekilde yönetememiştir. Yine de Afganistan'ın fazlaca muhafazakar olan çekirdeğine saldırgan bir tutum olarak yorumlanarak, 1929 yılındaki çöküşüne sebep olacak bazı dramatik sosyal reformları başlatmış ve 1928 yılında Mahmud Beg Tarzi'nin kızı olan kraliçesi Soraya ile Avrupa'da

yoğun bir tura çıkmıştır. Avrupa’da oldukça güzel ağırlanan ve birçok devlet adamından pahalı hediyeler kabul eden Amir Amanullah, Dressden’deki Zeiss – Ikon fabrikasından bazı fotoğraf ekipmanları sipariş etmiş olsa da Avrupa’dan döndüğü 1928 yılının Temmuz ayında, ülkesinde kendisini bekleyen büyük bir isyanla karşılaşacak ve Afganistan’ı şaşırtıcı bir hızla modernize etmeye çalışan bir kral olsa da yeniliklere pek de açık olmayan aşiretlerin ayaklanmasıyla, saltanatı son bulacaktır. Emir’in içinde bulunduğu çıkmaz, dönemin basınında, “Afgan Kralı tarafından İthal Edilen Batı Fikirleri İsyana Yol Açtı” başlığıyla özetlenecektir.

Amanullah ve ailesi, 1929 yılında Afganistan’dan kaçarak anavatanlarını terk etmek zorunda kaldıktan sonra sürgün yıllarını Avrupa’da geçirmiştir. Afgan fotoğrafçılığının yirminci yüzyılın başlarında anlattığı hikaye, bir kraliyet öyküsü değil, aynı zamanda değişimi kabullenemediğinden değişimi reddederek ilerlemenin yolunu kendi kendine kapatan bir toplumun hazin hikayesi haline gelmiştir.

1929 yılında Amir Amanullah’ı deviren Ban Bandit Kralı Habibullah Kalikani de kısa sürede devrilmiş ve idam edilmiştir. Böylece, Muhammed Nadir Şah’ın Afganistan’ın yeni yönetici olmasının yolu açılmıştır. Nadir Şah da 1933 yılında öldürülmeden önce dört yıl kadar tahtta kalmış ve Afganistan daha önce denediği dünyaya açılma konusunda her zamankinden daha fazla ilerleme kat etmiştir.

Afganistan’a ziyaretleri uzun süredir devam eden Avusturyalı fotoğrafçı ve alim Max Klimburg’ün, 1957 yılında çekmiş olduğu fotoğrafta pek çok saat arasındaki bayan portrelerini, garip bir beyefendiyi, aynaları, tavus kuşunu, o zamanlar popüler Hint filmleri *Char Chand* ve *Saqi’yi* tanıtan iki posterini açıkça görebiliriz.

1950’lerin sonlarında Afganistan’da bir etki yaratmaya başlayan Hint filmleri bugün olduğu gibi o dönemde de kesinlikle pazarı belirlediler. Filmler, onları izlemeye giden Afganların hayal gücüne dokunarak ahşap kutu kameralarda basit ve ucuz şekilde üretilen fotoğraf çekimleri için büyük bir talep oluşturmaya başlıyordu. Ahşap kutu kameralar daha önceleri kimlik fotoğrafları için kullanılsa da sonrasında bazen arkadaşların ve akrabaların bir araya gelerek kartpostal şeklinde çekilmiş fotoğraflar oluşturmaya olanak sağladı. Bu popülasyonun geneli için fotoğrafı daha uygun bir hale getiren ucuz bir teknolojiydi.

Bu yıllarda Afganistan’da fotoğrafçılık yavaş yavaş elit kesimin tekelinden çıkarak ahşap kutu kameraların yaygınlaşmasıyla birlikte daha uygun fiyatlı ve erişilebilir bir teknoloji olma yolunda ilerliyordu. Ayrıca 1960’lı yıllarda Afganistan’a renkli fotoğraf tesisi

de açılmıştı. ‘Rona’ olarak da bilinen ve birçok kez Zahir Şah’ı fotoğraflayan Naseer Ahmad, 1964 ve 1965 yılları arasında Almanya’ya gitmiş ve Leverkusen’deki AGFA laboratuvarında renkli fotoğrafçılığı öğrenerek, döndüğünde Kabil’in Jeddha Maiwand bölgesinde Afganistan’ın ilk renkli fotoğraf stüdyosunu açmış ve bu stüdyoya “Rona stüdyosu” adını vermişti.

Portre spektrumun diğer ucunda, kamera görüntülerini ve renkleri işlemeye alternatif olarak diğerlerine nispeten pahalı ve büyük renkli el portreleri vardır.

1978’de komünist bir hükümetin Afganistan’ın yönetimini ele geçirmesi ile ülkede toplumsal cinsiyet rollerinde devrim yapmaya çalışan bir dizi sosyalist reformun kapısı açılmış, böylece kadın figürü Afgan toplumunun yaşamında daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Kadınların orduya asker olarak katılabilmesiyle, bir kadın askerin, paraşütçü olarak girdiği ordu saflarında generalliğe yükselmesine de izin verilmiştir.

Komünist iktidarın yükselişi, ne yazık ki ülkede onlarca yıl sürecek olan bir savaşın da kapılarını aralamış, öncelikle Sovyetler Birliği 1979 yılında kitlesel olarak popüler olmayan komünist rejimi desteklemek adına Afganistan’ı işgal etmiştir. Daha sonra Amerikan destekli birliklerle uzun süre devam edecek bir savaşa giren ülke, 1989 yılında asla bitmeyeceği düşünülen bir iç savaşta yine dış müdahale ile parçalanmıştır. Bu süreçte çatışmaların asla bitmediği Afganistan, hem maddi hem de manevi yönden bir sona doğru sürüklenmekteyken kültürel anlamda da büyük bir düzensizlikle mücadele etmekteydi. Fotoğraf ve fotografik donanımların neredeyse tamamı sıklıkla tahrip edildi. Birçok durumda, yeri doldurulamayacak belgeler olan fotoğraf arşivleri kaybedildi ve 1996 yılında Taliban, Kabil’de iktidara gelmeden önce de fotoğrafçılık yasaklandı.

Taliban’ın ahlaki polisi, fotoğrafçılığı yasaklayan bir ferman yayınladı. Kısacası, değerli bir aile hatırasının parçası da olsa, portrelerin asılması ve canlıların genel görüntüsünün gösterilmesi, ülkede dayak ve hapis cezasıyla sonuçlanan bir suç haline gelirken, bu yasakla, bazı bireyler fotoğraf koleksiyonlarını yok etmeye veya gizlemeye zorlanmış, fotoğrafçılar ise tehditlerle geçim kaynaklarını sürdürmez duruma getirilmiştir.

Televizyon ve diğer tüm eğlence türlerini de yasaklayan Taliban, sonunda fotoğraf yasağını kısmen kaldırarak kimlik fotoğrafları için fotoğraf çekimi yapılmasına izin verse de bu izin sadece erkek bireylerin yararlanabilmesiyle sınırlandırılmıştı. Yine de bu sayede sokak fotoğrafçıları, taciz edilmeden çalışabilme imkanı buldu. Ancak tüm vücut çekimleri,

kimlik fotoğrafı amacı taşımayan portreler ve özellikle kadın görüntüleri daha kati suretle yasaklandı.

Bu dönemde bazı fotoğrafçılar, çektikleri tam renkli ve ya renkli portre fotoğrafların filmlerini Pakistan'ın kuzeyinde Peşaver'de yer alan fotoğraf stüdyolarına göndererek bastırıp, sonrasında Kabil'e dönen yasadışı baskıları müşterilerine teslim ederek, 'gizli' fotoğraf ticaretine yöneldi. Bu faaliyeti sürdüren ve sınırın Afganistan tarafında yaşayan herkes hapis cezasına çarptırıldı.

Taliban'ın liderliği oldukça sevimsiz ve dini önem arz ettiği düşünülen konularla ilgiliydi. Kandahar'ın eski Taliban valisi ve bir zamanın eski Dışişleri Bakanı Mullah Mohammad Hasan bir açıklamasında bu konuyla ilgili "Tabii ki insanların eğlenceye ihtiyacı olduğunun farkındayız fakat parklara gidip çiçeklere bakabilirler ve böylece İslam hakkında daha çok şey öğrenmiş olurlar." açıklamasını yapmıştır.

Günümüz Afganistan'ında camiler, içinde bulunan türbeler ve etrafındaki parklardan dolayı fotoğrafçıların uğrak noktası haline gelmiştir. Parklardaki çok sayıda güvercin, fotoğrafçıların bazı zamanlarda buralara akın etmesine ve kısmen de olsa gelen ziyaretçilerden dolayı iş imkanı bulmalarına olanak sağlamıştır. Ancak buralarda çalışan fotoğrafçıların kullandığı kameralar eski Polaroid kameralara benzemektedir.

Afganistan'ın Herat bölgesinde dijital kameralarıyla sokaklarda yürüyen mobil fotoğrafçılarla karşılaşmak da mümkündür. Mobil fotoğrafçılar bisikletleriyle şehrin büyük bir kısmını dolaşırlar. Çekilen fotoğraflar, stüdyo ortamında üzerinde çalışıldıktan sonra müşterilere teslim edilir. Sunulan bir diğer hizmet ise müşterilerin cep telefonu görüntülerinin aynı gün bir bluetooth aygıtı yardımıyla basılmasıdır.

Fotoğrafçıların, bazen çektikleri fotoğraflara montaj yaparak görüntüleri değiştirdikleri de görülebilir ve böylelikle müşterilerine bir mobil fotoğrafçı hizmetinden daha fazla hizmet sunmuş olurlar. Montajlar ve kompozit fotoğraflar Afganistan'daki fotoğraf stüdyolarında yaygın olarak görülür ancak bunların büyük bir çoğunluğu militaristik montajlar değildir ve bilgisayar yazılımı olan Photoshop ile yapılırlar. Fotoğrafçıların çoğu aile şirketlerinde çalışır ve dükkanlarının ön camlarında genellikle aile bireylerinin porteleri bulunur. Geçirdiği tüm kan ve acı dolu süreçlerden sonra bile, fotoğraf stüdyolarının bugünkü kişisel karakteri, Afganistan hakkında çıkan fotografik anlamda uluslar arası sahnede üretilebilecek tek eser türünün savaş fotoğrafları olduğu söylentisi ile çelişmektedir.

Afgan fotoğrafçılığındaki yeni bir fenomen de, öncelikle kadın müşterilere yönelik olarak çalışan kadın fotoğraf stüdyolarıdır. Günümüzde Afganistan'ın medya endüstrisinde çok sayıda kadın fotoğrafçı varlığını sürdürmekte ve Afgan düğün kutlamaları genellikle cinsiyete göre ayrıldığından, düğünlerin kadın kutlamalarında fotoğraf çekmeleri için çok sayıda erkek stüdyosu tarafından işe alınmaktadırlar. Ancak yine de kadın fotoğraf stüdyoları nadir olarak görülmektedir.

Fotoğraf sanatı Afganistan'a ilk geldiği günden beri çalkantılı bir yol izlemek zorunda kalmıştır. Fotoğraf sanatının geçmişi ve bugünü hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmek de tarihin ve bu tarihin farklı hikayelerinin iç içe geçerek, söylenenlerin yazılanlardan daha önemli görülür hale geldiği yolları izlemekten geçmektedir.

2. FOTOĞRAFÇILIK NEDİR

Öncelikle "Fotoğrafçılık" terimini fotografik sürecin halka açıldığı yıl olan 1839'da bu terimi ilk kullanan kişiye, John Herschel'e, borçluyuz. Kelime, Yunanca'da ışık anlamına gelen "photo" ve Latince'de iz bırakmak anlamındaki "graph" sözcükler biraraya getirilerek türetilmiştir. Fotoğrafçılık, bir fotoğraf makinesi yardımıyla ışığı hassas bir yüzey üzerine kaydederek görüntü oluşturmaya denir.

Güzel sanatlar ile iç içe geçmiş pek çok teknolojide olduğu gibi isminin telaffuzu ile aynı olan (yabancı kökenli)"Fotograf /Fotografi" Afganistan Farsça'da önce :”Fotograf” olarak adlandırılmış ve kısa bir süre sonra yerini günümüzde de kullanılan Farsça “Aks” kelimesine bırakmıştır ve Aks kelimesi, Afganistan'da eski bir sanat olan Akkase'den gelmektedir.

Aynı kökten türetilen “Akkas” fotoğrafçı,” Akkasi” fotoğrafçılık, “Akkashane” de Türkçeye fotoğraf evi, fotoğrafhane olarak çevirebileceğimiz; fotoğrafçılık işlemlerinin yapıldığı yer anlamında kullanılmaktadır.

Fotoğrafın gelişmesine yol açan aşamalardan söz etmeden önce, Giphantie adlı bir eserde, Tiphaigne la Roche (1729-1774) adında bir yazar tarafından yapılan şaşırtıcı, oldukça tekinsiz bir tahminden bahsedelim. Bu hayali masalda, yapışkan bir maddeyle kaplanmış bir tuval üzerinde doğadan görüntüler yakalamak mümkündür. Hikayenin devamında, bu yüzey sadece yapışkan tuval üzerinde bir ayna görüntüsü sağlamakla kalmayacak, görüntüyü üzerinde hapsedecektir çünkü karanlıkta kurutulduktan sonra görüntü kalıcı hale gelecektir. Yazarın kendisi bile bu hikayenin, kendisinin ölümünden birkaç yıl sonra fotoğrafçılığın başlangıcıyla ne kadar ünlü olacağını tahmin edemezdi.

Fotoğrafçılığı mümkün kılmak için birleştiren iki farklı bilimsel süreç vardır. Bu işlemlerden ilki optiktir. “CameraObscura” olarak tabir edilen karanlık oda, en az dört yüz yıl boyunca oradaydı. Hatta Leonardo da Vinci'nin 1540 tarihli bir fotoğraf makinesi çiziminin; yaklaşık olarak aynı dönemde, çizime yardımcı olarak kullanılması savunuluyordu. İkinci işlem ise, kimyasaldır. Fotoğrafçılığın keşfedilmesinden önceki yüzlerce yıl boyunca insanlar, güneşin bazı renklerinin beyazlatıldığını, ancak ısı, hava ve ışık arasında çok az bir ayırım yaptıklarını biliyorlardı. “Bu olay fotoğrafın yerini -ilk kez- en iyi şekilde gösterir. Fotoğraf bir sanat aracı olmasının yanında belgeleyicidir.”

O yıllarda, bu süreçlerin bir süredir biliniyor olması göz önüne bulundurulunca, Fotoğrafçılığın 1830'lardan daha önce icat edilmemiş olması biraz şaşırtıcı görünebilir. Fakat

fotoğrafın ortaya çıkması için iki ayrı bilimsel sürecin bir araya getirilmesi gerekiyordu. 1800'lü yılların ilk çeyreğine kadar çevresinde gördüklerini gelecek kuşaklara aktarmak adına çizerek resmeden insanoğlu, Niepce ve Daguerre'in bir mücevher kutusu ve bir mikroskoptan alınmış mercek yardımıyla ilkel bir fotoğraf makinesi yapmayı ve ilk fotoğrafı yakalamayı başarmasından sonra, fotoğraf makinesi kullanılarak görüntüleri kaydetmenin yolunu "fotoğraf" olarak adlandırıldı. Böylece insan gözünün görebildiği her şeyi kusursuz bir biçimde, aynı insan gözünün gördüğü gibi, iki boyutlu bir yüzeye doğru perspektifle aktarmanın yolu bulunmuş oldu.

2.1. Fotoğrafçılığın Tarihi

İlk fotoğrafik süreç (heliografi) 1824 civarında Nicéphore Niépce tarafından icat edildi. Görüntüler birkaç günlük bir maruz kalma süresinin ardından gümüş bir plaka üzerine yayılan Judea bitümüyle elde edildi.

1829'da Niépce, Louis Jacques Mandé Daguerre'yi araştırmasına bağladı. 1832'de, bir günlük maruz kalma süresinde görüntüler üreten ikinci bir işlem vasıtasıyla lavanta yağı damıtımının artışı kullanarak son dokunuşları yaptılar.

1833 yılında Niépce öldü ve Daguerre 1838'de kendi başına bir gelişme aşaması içeren Daguerreotip'i icat etti. Çok ince bir gümüş iyodür tabakası ile kaplanmış bir gümüş plaka, bir kamera karanlıkta açığa çıkarıldı, daha sonra ışığa maruz bırakma sırasında oluşan, görünmeyen gizli görüntünün görünmesine neden olan, cıva buharlarına maruz bırakıldı. Bu gelişme aslında, maruz kalma süresinin neredeyse 30 dakikadan fazla olmadığı ışığın etkisinin yükseltilmesiydi. Sabitleme ise plakanın deniz tuzlu suya batırılmasıyla yapılmıştı.

Resim 2.1. Hippolyte Bayard

Fotoğrafın, başlangıçtaki mucitlerinden olan Hippolyte Bayard, fotoğraf tarihinin ilk ekspresif otoportrelerinden birini gerçekleştirmiştir.

Temmuz 1839'da, bir başka Fransız, Hippolyte Bayard, doğrudan kağıda pozitif görüntüler elde etmenin yolunu keşfetti. Gümüş klorür ile kaplı bir kağıt tabakası ışıkla karartıldı, sonra gümüş iyodür içinde hassaslaştırıldıktan sonra bir kamerada saklandı. Maruz kalma süresi ise 30 dakikadan 2 saate kadardı.

William Henry Fox Talbot (1800-1877)

Resim 2.2. William Henry Fox Talbot

1832 yılında Brezilya'da Photographie olarak adlandırdığı çok benzer bir işlemle daha önceden gümüş işleme resimi düzeltebilmişlerdir ancak bunu gizli tutmuşlardır.

Yine 1839'da, Daguerreotip buluşunun duyurulması, 1834 yılında yapılan ve bir kesintiye uğramış olan araştırmayı sürdüren bir İngiliz'i, William Henry Fox Talbot'u, aynı görüntüyü balmumu ile yarı saydam hale getirilmiş gümüş bir klorür kağıdındaki negatif bir ara madde vasıtasıyla çoğaltma konusunda kıskırtmıştır. Daguerreotip'e gelince, gizli görüntü bir kimyasal madde, bir galik asit ve gümüş nitrat çözeltisi tarafından geliştirilmiştir. Ayrıca gümüş klorür ile kaplanmış ikinci bir kağıt yaprağı, son pozitifliği vermek üzere yarı saydam negatif boyunca açığa çıkarılmıştır.

John Herschell (1792-1871)

Resim 2.3. John Herschell (1792-1871)

Günümüzde hala fotoğrafik düzeltme banyolarının ana bileşeni olarak kullanılan bir sodyum hiposülfid banyosuna batırarak görüntüleri düzeltmenin yolunu, 1839'da onu keşfeden John Herschell'e borçluyuz. Kalotipin ana avantajları, birinin kağıt baskıları manipüle edebilme kolaylığı ve çoklu baskı imkanıydı. Öte yandan, negatif kağıttaki liflerle sınırlı olan keskinlik daguerreotiple rekabet edemedi.

Pozlama süresini daha da azaltmak adına, kısa netleme lensleri oluşturulmuş, bu da kameradaki ışığın daha fazla olmasını sağlayarak tüm görüntüde keskinliği korumuştur. Fakat 1841'de fizikçi Fizeau, gümüş iyodürün yerini gümüş bromür ile değiştirdi. Bir Daguerreotip elde etmek için sadece birkaç saniyelik maruz kalmalara ihtiyaç duyuldu ve böylece portre yapmak mümkün oldu.

Hippolyte Fizeau

Resim 2.4. Armand Hippolyte Louis Fizeau (d. 23 Eylül 1819 - ö. 1896),

Fransız fizikçidir.

Paris'de dünyaya gelmiştir. İlk bilimsel çalışmaları dönemin foto-grafik görüntüleme işlemlerinin geliştirilmesi üzerine olmuştur.

Kaynak: Hippolyte Fizeau Kimdir, Hayatı ve Resimleri

AbelNiépce de Saint-Victor

Resim 2.5. AbelNiépce de Saint-Victor

Calotype negatif saydamlığını artırmak için, AbelNiépce de Saint-Victor, 1847'de, kâğıtları cam ile değiştirme fikrini verdi. Gümüş bromürü cama yapışması için alben (yumurta akı) ile karıştırdı. Biraz fazla kontrast olmasına rağmen, görüntüler daha keskinleşti ve optisyenler daha yüksek çözünürlüklü lensler üzerinde çalışmaya zorlandı.

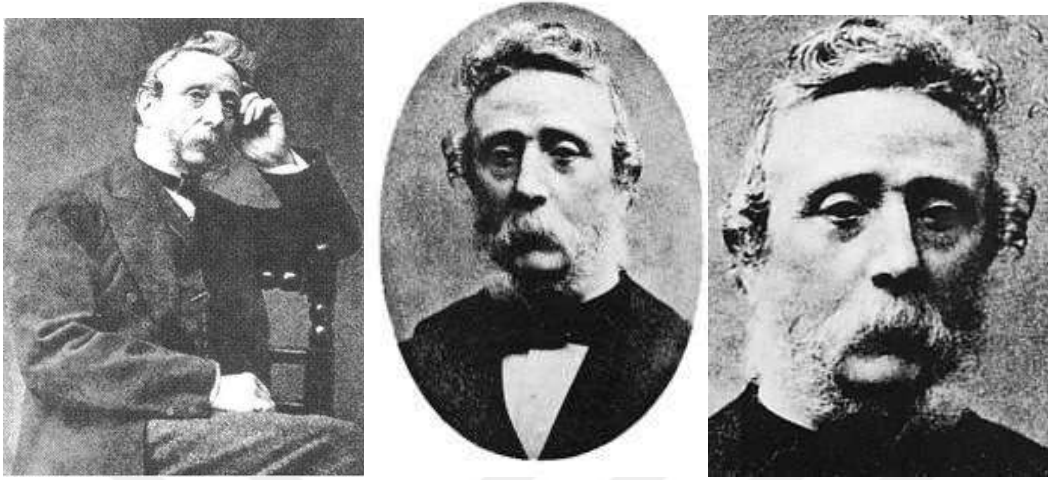
Scott Archer

Resim 2.6. Scott Archer

1851'de, ScottArcher adlı bir İngiliz, albümü, tabancası pamuklu (selüloz nitrat) kollodyonla değiştirdi. Bu işlemle elde edilen siyah beyaz görüntüler o zamana kadar bilinmeyen bir kaliteye ulaştı. Tek dezavantajı, tabağın üzerindeki koleksiyon hala

nemliyen resmin çekilmesi gerektiğiydi ve gelişme maruz kaldıktan hemen sonra meydana gelmek zorundaydı.

Resim 2.7. Richard Maddox ve Charles Bennet

1871'de, başka bir İngiliz olan Richard Meaddox, bu problemi, jelatinleşmiş plakaların birkaç gün 32°C sıcaklıkta tutulduklarında yüksek bir duyarlılık kazandığını kanıtlayan Charles Bennet tarafından mükemmelleştirilmiş bir işlemle kolodyonu jelatin ile değiştirerek sorunu çözdü. Jelatin- bromür plakalar sadece kullanımdan önce depolanabilmekle kalmadı, aynı zamanda hassasiyetleri de maruz kalma süresinin bir saniyenin kesrini geçmeyeceği şekilde hesaplandı.

Deklanşörün öyküsü de 1880'den kısa bir süre önce başladı, çünkü bu plakaların yüksek hassasiyeti ışığın kameraya saniyenin 1/100'ü ve hatta saniyenin 1/100'üne girmesine izin verebilecek mekanizmaları düşünmeyi gerekli kıldı.

Işık yoğunluğunu tam olarak değerlendirmek gerekli hale geldi ve sonra ışıkölçer gerçek bir ölçüm cihazı haline geldi.

Resim 2.8. Georges Eastman

Kodak'ın kurucusu olan Amerikalı George Eastman, 1888'de esnek taban fikrini tasarladı. Cam plakalar aşamalı olarak selüloit rulolarla değiştirildi.

Fotoğrafta henüz eksik olan renk üretimi için denemeler 1848'de Edmond Becquerel'e tarafından yapılmaya başlandı. 1851'de Niépce de St-Victor, saf bir gümüş klorür tabakası ile kaplanmış bir gümüş levhanın doğrudan renkleri yeniden ürettiğini ancak kararsız bir şekilde ürettiğini gösterdi.

1869'da Agen'de bulunan Louis Ducos du Hauron, Maxwell'in ışık ayrışma ilkesinin üç ana renkte gösterdiği prensibi uygulayan, ilk renkli fotoğrafı çekti: kırmızı, sarı ve mavi. Her biri farklı bir filtreden aynı konunun üç fotoğrafını çekti: kırmızı, sarı ve mavi. Her filtreye karşılık gelen renkle boyadığı üç pozitif değer aldı. Üç görüntüyü kaydettirerek üst üste binerek, renklerin iadesini aldı.

Resim 2.9. Gabriel Lippmann'ın Otoportresi

Fizikçi Gabriel Lippman, 1891'de Holografiyi önceden biçimlendiren bir girişimsel süreçle, bir plaka üzerinde doğrudan renklerde fotoğraflar elde etmenin bir yolunu bularak 1909'da Nobel Ödülü aldı.

Amatörlerin uygulayabileceği ilk monoplakalı renk işlemi 1906'da yaratıldı. Lumière kardeşlerin icat ettiği otokrom plakası, ilk renklerdeki mikrofiltrelerin bir mozaikiyle birleştirilerek sadece bir plaka üzerinde gerçekleştirilen trikromatik sentez prensibine dayanıyordu.

R. Fisher tarafından 1911'deki kromojen geliştiricisinin keşfi, renkli fotoğrafçılığa yeni bir yön verdi. Bazı geliştiricilerin siyah beyaz yerine tek renkli görüntüler verdiği fark edildi.

Resim 2.10. AugusteLumière (1862-1954) ve Louis Lumière (1864-1948) kardeşler

Trikromatik prensip Agfa tarafından 1936'da sırasıyla mavi, yeşil ve kırmızıya duyarlı olan üst üste üç katmandan oluşan Agfacolor filmlerini gerçekleştirmek için kullanıldı. Her katmanı hassasiyetinin rengine boyayan bir geliştirici icat edildi. Süperimpozisyon renkli bir görüntü verince, rengin yeniden üretilebilme olasılığı, objenin renklerini doğru bir şekilde filme aktarmak için lens üretiminde gelişmelere yol açtı.

1935 yılında iki Amerikalı, L. Mannes ve L. Godowsky, bu süreci iyileştirdi ve Kodak tarafından satın alınarak, Kodachrome olarak adlandırıldı. Günümüzün renkli filmleri çok daha karmaşık olsa da, gümüş bromür, jelatin ve Agfacolor ve Kodachrome'dan gelen temel prensipleri hala kullanıyorlar.

2.2. Fotoğraf ve Resim ilişkisi

Resim ve fotoğrafın ortamları arasındaki farklılıkları anlamak, sizi daha iyi bir sanatçı yapmaya yardımcı olabilir. En sık alıntı yapılan fark, fotoğrafçıların bulduklarıyla çalışmak zorunda kaldıkları ve ressamların işe boş bir tuvalle başlamasıdır. Bu ayrım bir kıtas olabilecek kadar kesin değildir. Örneğin, stüdyo fotoğrafçıları boş bir tuvale sahiptir; böylece konularını ve ışıklarını istedikleri gibi konumlandırabilir, mekanı kontrol edebilirler. PleinAir sanatçıları da boş bir tuvalle başlar, mekanı kontrol etmeleri de fotoğrafçı ile aynıdır. Fakat doğa fotoğrafçıları aynı derecede özgürlüğe sahip değildirler.

Resim 2.11. Fine Art Studio Resim 2.12. Fine Art Studio Online

Aydınlatma tam olarak doğru değilse, bekleyebilir veya daha sonra tekrar deneyebilirler.

Gün içinde sadece çok zaman ve mükemmel anı bulma arayışına girebileceğiniz çok fazla mil vardır. Bence fotoğrafçılar sadece orada olanı çekebilecekleri için sık sık mazeretlere sığınıyorlar. Bazen sadece uyum sağlamanız ve doğaçlama yapmanız gerekiyor. Zaman zaman sanatçılar belirli bir konuyu arıyorlar ama bunun yerine başka bir şey bulabileceklerinin farkında değiller çünkü üzerinde yaşadığımız dünya, etrafımızdaki doğa boş bir tuval değil. Bu yüzden sanatımızda, yakalamak istediklerimiz hakkında bir anlayışımız olmalıdır; anı yakaladığımız gibi yakalamak.

Resim 2.13. FineArtStudioOnline

Resim 2.14. Reisha Perlmutter

Ressamlar, boş bir tuvalden yalnızca ilk fırçayı o tuval üzerine boyayla boyadıkları noktaya kadar yararlanırlar. Bundan sonra, ilk çabalarını ekleyebilir ve boyayabilirler,

ancak zaten sahip oldukları şeylerle mücadele etmeleri gerekir. Fotoğrafçılık ve resim, uygulayıcıları her şeyin altında kalınca daha çok aynı hale gelir.

Fotoğraf, aynı zamanda, resmin doğasında yer alan “izlenimci” olanaklarla tezat olarak “temsil edici” görülür. Bir kamerada sadece otomatik netleme ve bir şeye otomatik pozlama ve işaretleme ile çekim yaparken, bir tuvalde yüklü bir boya fırçasını işaret etmeye ve çekim yapmayla karşılaştırırsanız, bu sav gerçekten doğrudur. Bir noktadan kamera ile çekilen fotoğraf, kameranın önündeki her şeyin bir temsilidir. Bu, yüklü boya fırçası ve sıçramış boya dağınıklığı ile karşılaştırılabilir. Empresyonist Sanatı buna örnek olarak gösterebiliriz.

Resim 2.15. Vector & Voxel Illustrations

Ressamlar, şeylerin gerçekte nasıl görüldüğü ile sınırlı değildir. Gördüklerini ve hissettiklerini boyamakta özgürler. Fotoğrafçılar, dikkat çekici noktaları, odak uzaklıkları ve diğer faktörleri dikkatlice göz önüne alarak, konunun nasıl oluşturulduğuna dair muazzam bir kontrol sağlayabilirler. Uçlarda, ortaya çıkan görüntülerin, iddia edilen konuyu temsil etmek söz konusu olduğunda hiçbir şekilde kesin olması gerekmez. Fotoğraf, bir konuyu fotoğrafçının gördüğü gibi yorumlayabilme yeteneğidir. Bir anı yakalamak ve izleyiciyle paylaşmak için fotoğraf kesinlikle temsili olabilir, ancak sınırlandırılması gerekmez. Elde edilen fotoğrafların gerçeğe hiçbir şekilde benzerliği olması gerekmez. Aynı şekilde, bir resim sanatçının istediği kadar vahşi olabilir, ancak oldukça cana yakın pek çok resim örneği de vardır. Güzelliğin, sahibinin gözünde olduğunu kabul ederek, hem fotoğrafta hem de resimdeki iyi uygulanmış sonuçlar gerçekten harikulade olabilir. Hem resim hem de fotoğraf sanatında, birinin en iyisi uyandırabilir ve ilham verebilir. Fakat beceri olmadan, her biri sadece “en iyi vasat” sonuçları verecektir. Her ortam için gereken beceriler kökten farklı görünür. Kesinlikle farklı araçlar

Fototripper kullanırlar. Yine de her biri için gereken teknik yeteneklerin ötesine geçtikten sonra, ortak bir faktöre sahiptirler. Neyin mümkün olduğunu önceden görselleştirme yeteneği tam olarak budur.

Resim 2.16. Rural Indian Women Paintings Resim 2.17. Rural Indian Women Paintings

Fotoğrafçılık yaklaşık 200 yıl önce ilk icat edildiğinde, bazı ressamlar, resmin bu yeni teknolojik ortamın saldırısına dayanamayacağından korkuyorlardı. Dijital fotoğrafçılığın ortaya çıkmasıyla, fotoğrafçıların tepkileri aynıydı. Bu aynı paradigma sayısız zamanlar boyunca kendini tekrar etmiştir. Günümüzün tam otomatik kameralar hemen hemen herkesin fotoğraf çekmesini mümkün kılarken, cep telefonları da artık herkesin fotoğrafçı olabilmesine izin veriyor.

Aynı şekilde amatör bir ressamın bir sopa figürünü kolayca resmetmesi de mümkün. Kabul dilebilir sonuçlar için belirlenen çıta, fotoğrafçılık için bugün resminkinden daha düşüktür. Oysa bu, her zaman doğru olmamıştır. Ekipmanların pahalı ve kullanımının zor olduğu zamanlarda fotoğrafçılık, sadece yetenekli uzmanların alanıydı. Temel fotoğrafçılığın maliyeti ve karmaşıklığı yıllar içinde gözle görülür derecede azaldı, ancak en iyi sonuçları elde etmek her zaman zanaatlarını geliştirmek için çalışanların aleminde kaldı.

Resim 2.18. Fototripper

Resim 2.19. *Daria Meadow* by *Franco Clun*

2.3. Fotoğraf Türleri

Hareket halindeyken sürekli fotoğraf çekip paylaştığımız akıllı telefon çağında; herkes bir şekilde veya başka bir şekilde fotoğrafa ve görsel görüntüye maruz kalır. Sosyal medyadaki arkadaş resimlerine, büyük reklam panolarına veya yerel mağazalardaki reklam kampanyalarına bakıp bakmadığımız zamanlarda; fotoğrafçılık, bir mesajı iletmek veya izleyiciye bir hikaye anlatmak için kullanılır. Her gün fotoğraf çekiyor olabiliriz, ancak kaçımız fotoğrafçılara ilham veren farklı fotoğrafçılık stillerini biliyoruz? Farklı fotoğrafçılık stillerini ya da türlerini anlamak, alandaki bilgilerimizi geliştirmek ve fotoğrafçılığımızın hangisine uyduğu hakkında bir fikir edinmek için anahtardır.

2.4. Portre (Portreler)

Bir kişinin veya bir grubun ruh halini, kişiliğini ve ifadesini tasvir eden fotoğrafçılık türüdür. Odak genellikle yüzdür, ancak bazen yarım veya tam gövdeye daha uzak bir zoom yapılır.

Resim 2.20. Digicamhelp Editor

Resim 2.21. Staff Sergeant Larry

Yakın çekim görüntüler, vücut portreleri vb. olabilir. İnsanların ruh hallerini ve ifadelerini yakalamak, fotoğrafçılar için her zaman ilgi çekici bir konu olmuştur. Bu yüzden tipik olarak yüz, daha önce de belirtildiği gibi bu fotoğrafların odak noktasıdır. Portre çekerken, fotoğrafçı konunun yüzünün özellikle gözlerinin net ve odaklanmış olduğundan emin olmalıdır. Bunun yanı sıra konunun pozu da gurur verici olmalıdır. Bir kişinin doğal ifadelerini yakalamak için, fotoğrafçı konunun ruh halini hafifletmelidir.

2.5. Belgesel Fotoğrafçılığı

Bir fotoğraf hikayesi oluşturan manuel resimler bu tarzın alanına girer. Bir fotoğrafçının vurgulamak istediği belirli bir konu ya da hikaye ile ilgilidir. Hepsi nesneldir ve bir savaş, sosyal konular, bilim vb. hakkında olabilir. Sanatçı bir ünlünün ya da bir

sporunun hayatı gibi kritik olaylarla ilgilenirken, kişiyle biraz zaman geçirmeyi planlayabilir; sohbet arasında doğal olarak onu dinler ve yakalar.

Resim 2.22. Belgesel Fotoğrafçılığı örnek

Resim 2.23. MARIYAM BHAYAT

Belgesel fotoğrafçılığı, insan fotoğrafçılığının en zor dallarından biridir. Bir çok durumda doğal olarak fotoğrafladığınız bölgeye yabancısınız ve de elinizdeki pahalı kamerayla kalabalığın içinde göze çarparsınız. Çoğunlukla ılık ve zaman da sizden yana değildir. Bu yazıda zor şartlarda ve bilinmedik zamanlarda güçlü görüntüler elde etmek için sıkça kullandığım üç metodu anlatacağım.

2.6. Doğa Fotoğrafçılığı

Genellikle hayvanları doğal ortamlarında belgeleyen fotoğraf türüdür. Bu tarz, uygun teknik beceriler gerektirir ve buna göre planlanması gerekir. Hayvanları fotoğraflamak genellikle çok zordur, çünkü yalnızca bir fotoğrafçının kendi teknik becerilerini dikkate alması gerekmekle kalmaz, aynı zamanda fotoğraflanacak hayvanlara fark edilmeden yaklaşmaları da gerekir. Yaban hayatı fotoğrafçılığında, kamera ayarlarında kesinlikle rahat olunmalıdır. Yeterince hızlı olmayan bir sanatçı, mükemmel çekimi kaçırabilir.

Resim 2.24. USACE, AED-South, Kandahar, Afghanistan

Doğa, fotoğrafçılar için eşsiz bir albümdür. Manzara ve doğa fotoğrafçılığı için şahane atmosferler ve görüntüler ortaya çıkarır. Ne yapmak istediğini bilen fotoğrafçılar bu görüntüleri profesyonelce değerlendirebilirler.

2.7. Manzara Fotoğrafçılığı

Bu, bir sahneyi canlandırabildiği veya çevresel değişimin bir etkisini gösterebileceği için en popüler fotoğrafçılık türlerinden biridir. Hepimiz gördüğümüz zaman güzel bir

manzara çekmeyi severiz. Ancak, o mükemmel anı yakalamak için kesinlikle doğru ışığı beklememiz gerekir.

Ayrıca, manzara çekerken net bir görüntü isteyen bir sanatçı, fotoğraf makinesinin titremelerini engelleyen bir tripod kullanmalıdır. Uzun bir enstantane hızı kullanmak sanatçıya mükemmel çekimler sağlayabilir. Örneğin, dalgaları çekmek isteyen bir fotoğrafçı, pürüzsüz beyaza dönecek ve hareketli bulutlar perili görünecektir.

Resim 2.25. UNAMA Afganistan

Doğa fotoğrafçılığı ve manzara fotoğraf çekimi aniden ortaya çıkan görüntülerle anlam kazanır. Daha doğrusu şans eseri muhteşem fotoğraf kareleri çekilir. Bu nedenle fotoğraf çekmeyi düşündüğünüz yerin size her zaman böyle muhteşem kareler bahşetmeyeceğini tahmin ederek hazırlığınızı iyi yapın. Mekanı daha önce görün ve nerelerden fotoğraf çekebileceğinizi az çok planlayın. Özellikle de ışığın istediğiniz fotoğrafı çekmede yardımcı olup olmayacağını iyi gözlemleyin.

2.8. Macera Fotoğrafçılığı

Bu fotoğraf, belgesel türüne benzer. Buradaki tek fark, bir fotoğrafçının olayları olduğu gibi olduğu gibi canlı olayları yakalaması ve dünyayı bu konuda bilgilendirmesidir. Bu fotoğrafçılığa örnek olarak, gazetelerde, dergilerde vb. Her gün gördüklerimiz görülmektedir.

Resim 2.26. Steve McCurry

Resim 2.27. Kar, instan ve heyvanlar

Foto muhabirliği beklenmedik olayları çekmekle ilgili değildir, ancak planlanan olaylarda beklenmeyen anları yakalamakla ilgilidir. Bu ciddi bir gazeteciliktir ve bir insanın doğru yerde ve doğru zamanda olmasını doğru planlaması gerekir.

Bir olayı veya hikayeyi ortaya çıktıkça belgeleyen fotoğrafçılık. Fotoğrafçı, hikâyeyi anlatırken gerçeğe sadık kalmak, dürüst ve tarafsız olmaktır.

2.9. Reklam Fotoğrafçılığı

Bir hizmeti veya ürünü göstermek ve çoğunlukla satmak amacıyla çekilmiş fotoğraflardır. Bu görüntüler genellikle bir reklam ajansı, tasarım firması veya şirket içi kurumsal tasarım ekibi ile oluşturulur. Bu türü moda ve çekicilik fotoğrafçılığı olarak da adlandırabiliriz çünkü fotoğrafçılığın bu türü genellikle modelleri içerir.

Resim 2.28. Ness media

Resim 2.29. Champagne stemware

Reklam fotoğrafçılığında, fotoğrafın nerede kullanılacağı oldukça önem taşımaktadır. Örneğin; Gazete, dergi, katalog, insert, el ilanı gibi matbaalar tarafından basılan, reklam araçlarında kullanılacaksa, fotoğrafların en az 300 çözünürlükte çekilmesi gerekmektedir. Çünkü ofset baskı dört renktir. Fotoğraf üzerindeki renk sayısının hepsini basarak, net görüntüyü alabilmektedir. Ofset baskıdan çıkan çalışmalar, oldukça kaliteli olmaktadır.

Burada kullanılacak olan fotoğrafların, ışık durumları da son derece önem kazanmaktadır. Örneğin, kullanılacak ürünün hiçbir tarafının parlamaması gerekmektedir. Bu nokta, tasarım aşamasında oldukça önem kazanmaktadır. Net, karizmatik, hoş v.b. görünümünün olması gerekmektedir. Ofsette basılacak ürün fotoğraflarının, düşük çözünürlükte çekilmesi, ofset baskı sonrasında bulanık görüntülerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Moda fotoğrafçılığı kıyafetleri veya ürünleri, sihir ise modeli vurgular. Büyüleyici fotoğrafçılık, reklamcılıkta ve erkek dergilerinde popülerdir. Büyüleyici fotoğrafçılıktaki modeller çıplak olabilir, ancak bu her zaman böyle değildir.

Söz konusu reklam sektörü olunca, çekilen her fotoğrafın bir hikâyesinin olması, oldukça önemli olmaktadır. Çünkü fotoğraflar, insanların etkilenmeleri, dikkatlerinin çekilmesi amacıyla çekilmekte ve ona göre kullanılmaktadır. Hiçbir özelliği olmayan bir fotoğraf, mutlaka bir tasarımcının elinden geçmek durumundadır. Fakat hikâyesi olan bir fotoğraf olduğu gibi kullanılabilmekte ve oldukça etki bırakmaktadır.

2.10. Düğün Fotoğrafçılığı

Düğün fotoğrafçıları, düğün kapsamını sağlamak için çeşitli fotoğrafçılık stillerini kullanır. Fotoğrafçının makro, portre, foto muhabirliği, güzel sanatlar, moda, manzara ve aksiyon, spor fotoğrafçılığında iyi olmasını gerektirir. Günümüzde fazlasıyla gelişme gösteren bir sektör haline gelmiştir. Düğünden önce ve düğün esnasında gelin ve damadın fotoğraflarının çekilmesi şeklinde ilerler. Düğün fotoğrafçılığının birçok çeşidi de bulunmaktadır.

Dış mekan fotoğrafçılığı, hikaye fotoğrafçılığı, stüdyo fotoğrafçılığı şeklinde kategorilere ayrılır. Genel olarak söyleyebileceklerim bunlar. Herkesin düğün organizasyonuna ve şahsi tercihlerine göre bu maddeler değişebilir.

Resim 2.30. Gelin ve Damat

Resim 2.31. Gelin ve Damat

2.11. Mimari Fotoğrafçılığı

İlginç bir biçim, yapının şekli veya rengini yakalamak görsel anlamda çekici olabilir. Bu nedenle ilginç olan binaların görselleri bu tarza girer. Binaların içini veya dışını ve hatta tasarımın ilginç bir unsurunu içerebilir. Binaları çekerken fotoğrafçılar için zorlayıcı iki unsur ışık ve görüntü bozulmasıdır.

Resim 2.32. Louvre Pyramid Paris Night

Resim 2.33. Ünlü Mimari Fotoğraf

Binanın dış cephesini çekerken sanatçı, sadece doğal ışığa sahiptir ve göz alıcı yönü ortaya çıkarmak için onu en iyi şekilde kullanmak zorundadır. Binada yatay ve dikey çizgiler olduğunda, imajlar bozuk görünür. Yalnızca doğru açılarla bağlanmış, doğru ekipmanla takılma önlenir. Yapılı bir çevre etrafında olma duygusunu gösteren fotoğraf türüdür. Estetik açıdan hoş binaları ve yapıları canlandırmakla ilgilidir.

2.12. Moda Fotoğrafçılığı

Genelde bir şeyler satmak için kullanılan bu fotoğraf türü, ürünü cazip hale getirerek müşterileri cezbeder. Genellikle çok yaratıcı ve görsel olarak çok ilgi çekicidirler; stüdyo, daire, yıkık bina veya açık havada herhangi bir yerde kullanılabilirler. Genellikle profesyonel modeller ile moda ve giyimi içeren fotoğraf türüdür. Tüm endüstriler, Elle, Vogue veya VanityFair gibi moda dergileri için modaya adanmıştır.

Resim 2.34. Deniz Seki

Bu fotoğraf türünde mekan, aydınlatma, makyaj, stilistler ve model önemli bir rol oynayacağı için, bir moda fotoğrafçısı her zaman önceden hazırlanmış olmalıdır. Bununla birlikte, birçok ekip çalışması içerdiğinden sanatçı, fikir ve önerilere açık olmalıdır. Moda çekimi, birçok defilede ve giyim mağazası tarafından tercih edilen bir fotoğrafçılık dalıdır. Birçok giyim mağazası, giyim eşyalarının fotoğraflanmasında en üst düzeyde titiz davranır.

Resim 2.35. Elle Macpherson

Moda çekimi yaparken size uygun yaratıcı bir stil, etkileyici bir teknik, doğru bir konum ve ışıklandırma kullanır. Marka tarafından yapılan moda çekimlerinde temel amaç ilgili markanın imajını olabildiğince etkileyici ve özgün şekilde ortaya koymak, modelin görselini estetik kaygıları ön planda tutarak yansıtmaktır.

2.13. Sanatsal Fotoğrafçılık

Değiştirilmemiş gerçeklikten sorumlu olan temsili fotoğrafçılık (foto muhabirliği gibi) yerine, bir fotoğrafçının sanatsal veya öznel vizyonuna dayanan fotoğraf türüdür. Sanatçı, bu türde fotoğrafı düşünsel ve estetik bağlamda ele almaktadır.

Resim 2.36. Richard Vergez

Resim 2.37. Antonio Mora

2.14. Kavramsal Fotoğrafçılık

Bir hikaye anlatan görüntüler bu tarzın alanına girer. Kavramsal/güzel sanatlar fotoğrafçılığı bağlamında, oluşturulmuş ortamda karakterlerle kendi kurgumuzu yaratabiliriz. Bununla birlikte, fotoğrafçının fotoğraflarının nasıl görüneceğine dair bir vizyona sahip olması gerekir, çünkü bu tür tamamen bir duygu, bir fikir veya bir mesajla ilgilidir. Fotoğrafçı, imajıyla bir mesaj iletmeye çalışır.

kavramsal fotoğrafçılık ve reklam fotoğrafçılığı kavramlarını göstergebilim olanakları içinde ilişkilendirerek ele almakta ve başarılı reklam metinlerini bu bağlamda incelemektedir. Reklam metinlerinde kullanılan görseller arasında fotoğraf önemli ve temel bir unsur olarak yer almaktadır. Öznenin psikanalitik özdeşleşme eğiliminden yararlanan fotoğraf iletisi, bireyi gündelik yaşamı içinde bir tatmin vaadi ile donatmakta ve kişileri reklam metninde yer alan ürün veya hizmetin tüketimine yönlendirmektedir.

Resim 2.38. Szabó, Daniel

2.15. Makro Fotoğrafçılık

Küçük nesnelerin aşırı yakın çekimlerini gösteren fotoğraf türüdür. Bize gözle göremeyeceğimiz bir dünyanın kapılarını açan bu yöntem ile denekler normal boyutlarından çok daha büyük görünebilir.

Genelde özel objektiflerle ve özel ekipmanlarla yapılan bu fotoğrafçılık dalında küçük canlıların (kelebek, karınca, sinek gibi), küçük nesnelerin ve nesne parçacıklarının (cam kırıkları, toz şeker gibi) fotoğraflandığını görmekteyiz. Makro fotoğrafçılığının, Mikroskopik canlıların fotoğraflanmasında (Photomicrography) ve adli olaylarda olay yeri

inceleme yapılırken de kullanıldığını görürüz. Makro fotoğraf deyince fotoğraf makinelerinde yer alan makro modundan bahsetmediğimizi belirtelim. Hemen hemen her makinede çiçek şeklinde makro modu vardır ancak bu mod sadece yakından çekim yapabilmek içindir. Bizim burada bahsettiğimiz 1-2cm'den yapacağımız birebir veya daha fazla büyütme oranında fotoğraf çekimleridir.

Resim 2.39. *Burak Bulut kedi*

Resim 2.40. *Çiçek Böcek*

3. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KADAR FOTOĞRAFÇILIĞIN BİR DEĞERLENDİRMESİ

Fotoğrafçılığın geçmişini anlamak, günümüze anlam kazandırmak için çok önemlidir. Burbridge, “Fotoğraflar oy vermeyi seçtiğimiz kişiden nasıl eş bulacağımıza kadar, hayatımızın birçok alanında kritik ve aktif bir rol oynamaktadır.” (Burbridge 2018), diyor ve ekliyor: “Fotoğrafçılığın tarihini incelemek, fotoğrafçı, sanatçı, yazar, akademisyen olarak uygulamamızı zenginleştirebileceğimiz, aynı zamanda çevremizdeki dünya hakkında farklı düşünmek için olağanüstü bir araç sunuyor” (Burbridge 2018).

Çağdaş sanattan bilimsel görüntülemeye, gelenekselden kavramsal belgesel pratiğe, erken fotoğrafik deneylerden aktivist pratiğe ve kamera kulüpleri kültüründen aile albümlerine, Fotoğrafçılık: Tarih, Teori, Uygulama ortamın eklektik tarihini keşfedecek.

Fotoğrafçılığın tarihçesi ile ilgili bilimsel ve teknolojik gelişim süreçlerinden daha önce bahsetmiştik. Fotoğrafçılık modern halini aldıktan sonra 20. yüzyılın fotoğraf tarihi çok hızlı gelişmemiştir. Her şeyden önce bilim adamları fotoğrafın kendisini değil kamera geliştirmeyi denemiştir. Bu durumun tek istisnası, renkli fotoğraf çekme olasılığının icat edildiği 20. yüzyılın başlarıdır.

yüzyılın başlarında fotoğrafçılık artık sadece teknik gelişmelerden ibaret olmanın dışına çıkmayı başarmıştır. Fotoğrafçılığın, modern eşzamanlılığın güçlü ve sıra dışı bir ifadesi haline geldiği bu yüzyıl, önceki yüzyıla nazaran gelişim hızındaki düşüşe rağmen, sanatsal üretimin en gelişmiş ve en zengin dönemlerden biri haline gelmiştir çünkü fotoğrafın, iyi tanımlanmış bir estetik roller ve eğilimlerle bir sanat biçiminin tanınmış statüsünü kazanması 20. yüzyılın başlarındaydı. Zamanın trendlerinden biri olan düz fotoğraf, resim ya da heykel olarak sanatsal ifade edebilen bir araç olarak bu dönemde tanımlanmıştır.

Sanatçı ve teorisyen L. szlMoholy-Nagy (1895-1946), yirminci yüzyılın teknolojik kültürüne dayanan “yeni bir vizyon” olarak tanımlanan fotoğrafçılığa yeni bir estetik rol vermiştir. O zaman yönetilen felsefi fikirlerin - parçalanmış benlik duygusu, modern yaşamın hızlı temposu, bilinç kaybı patlaması - fotoğrafın algılanması ve üretilmesi üzerinde güçlü bir etkisi olduğu görülmüştür. Soyut fotogramlar, parçalanmış görüntülerden oluşan fotomontajlar, posterlerin ve dergi sayfalarındaki fotoğrafların modern tipografi ve grafik tasarım ile birleştirilmesi, fotoğrafın modernize edilmesini sağlayan alışılmadık tekniklerdir.

Fransa'da Sürrealizm, savaşlar arasında avangard fotoğrafçılığın çekim merkeziyken, 1924 yılında şair AndrBreton tarafından başlatılan Sürrealist hareketi, burjuva sözleşmelerinin yeni manevi macera, şiir ve erotizm değerleri ile değiştirilmesi yoluyla bireyin psişik ve sosyal dönüşümünü amaçlamıştır. Esasen felsefi ve edebi bir hareket olan Sürrealizm, psikanaliz teknikleri ve Freud'un özgür dernek ve rüya imgesi üzerine yaptığı araştırmalara borçludur. Sürrealist fotoğrafçılar, rüya ve gerçeklik birliğini uyandırmak için çift pozlama, karma baskı ve ters tonlama gibi tekniklerden yararlanmışlardır.

1920'lerde, kitle iletişim araçları, özellikle dünyadaki diğer ülkelere göre daha fazla tirajlı, süreli yayınları gösteren Almanya'da büyüdü. Özellikle kameraları hala en lüks ve en pahalı olan "Leica" şirketi de Almanya'da kurulmuştur. Hatta "Nikon" ve "Canon" şirketleri arasındaki rekabet bu yıllarda başlamıştır ve günümüzde hala devam etmektedir.

The image shows the Canon logo in a bold, red, sans-serif font. The logo is centered and has a slight shadow effect behind it.

Resim 3.1. Canon Logo

The image shows the Nikon logo in a bold, black, sans-serif font. The logo is centered and has a slight shadow effect behind it. The background is yellow with diagonal lines.

Resim 3. 2. Nikon Logo

Şimdilerde ise fotoğrafçılık tarihinin yeni bir aşaması varlığını iddialı şekilde ortaya koymaktadır-"Dijital Fotoğrafçılık". 1981 yılında "Sony" firması zamanını geride bırakan ilk dijital kamerayı yaratmış ve daha sonra, fotoğraf teknolojisi endüstrisinin hemen hemen tüm devleri bu tür kameraları üretmeye başlamıştır.

Bugünlerde çeşitli cihazların yardımı ile fotoğraf çekebildiğimiz için dijital kameraları daha az kullanıyoruz. Şimdilerde daha sık tercih ettiğimiz cihazların başında ise; web kameralarını, akıllı telefon ve tabletlerin video kameralarını ya da dijital alan gözlüklerini sayabiliriz. Tüm bunlar göz önüne alındığında, fotoğrafçılığın birkaç yüz yıllık gelişim süreci, insanoğlunun toplumsal davranışlarının şekillenmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

Birkaç on yıl öncesine gittiğimizde, bir arkadaşımıza daha önceleri servis ettiğimiz bir yemeğin fotoğrafını göstermemiz hoşnut karşılanmazken, şimdilerde hemen hemen her tabağımızın fotoğrafını çekiyor ve paylaşıyoruz. Video kameralarla fotoğraf çekmenin ne kadar yaygınlaştığının bir diğer çarpıcı örneğini de katıldığımız konserler ya da spor etkinliklerinde sadece etrafa göz gezdirerek görebilmekteyiz çünkü baktığımız her yerde patlayan flaşlar ya da havaya kaldırılmış telefonlar dikkatimizi dağıtmak için hazır bulunmakta.

Yüzyılda çekilen dijital fotoğrafların bolluğu, gelecek nesillere bu yüzyıldaki yaşam hakkında faydalı bilgiler sunacak belge niteliği taşıyacak olsa bile, “Amatör Kültü: Bugünün İnterneti Kültürümüzü Nasıl Öldürüyor” un yazarı Andrew Keen, dijital kameranın fotoğraf sanatını mahvettiğini söylüyor. "Artık herkes fotoğrafçı ve herkes artık her şeyi sonsuz şekilde kaydetmeyi seviyor. Fotoğraf çekmek o kadar kolaylaştı ki, insanlar bir fotoğrafın gerçekten de bir değeri olduğunu düşünmüyorlar. Ve beni en çok endişelendiren şey, bir meslek olarak fotoğrafçılığın, çevrimiçi hırsızlık yüzünden büyük ölçüde yok olması.” (Keen 2015)

Keen endişelerinde haklı olabilir ama bu duruma sebebiyet veren tek şey dijital fotoğrafçılıktan ziyade, internetin yaygınlaşmasıdır. Bu konu ilerleyen bölümlerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3.1. Analog Fotoğrafçılık Tarihi

"Analog Fotoğrafçılık" terimi, bir analog kamera ve film kullanılan fotoğrafçılık anlamına gelir. Kameraya bir rulo film yüklenir ve fotoğrafçı deklanşöre tıklamaya başladığında sihir de başlar: ışık, filmdeki kimyasallarla etkileşime girer ve görüntü kaydedilir. Film rulosunda toplanan resimler, film bir fotoğraf laboratuvarında işlendiğinde canlanır.

Resim 3.3. Analog fotoğraf makinesi

Kamera için bir film seçmek söz konusu olduğunda, farklı kameraların farklı türde filmler ile fotoğraf çektiğini bilmemiz gerekmektedir. Bazı kameralar 35mm film kullanırken, bazıları 110 format film kullanmaktadır; bazı çekimler 120 format (orta format) film kullanmayı gerektirir ve bazı kameralarda da anında film kullanılmalıdır. Tüm bu seçenekler arasında en yaygın olanı, yerel fotoğraf laboratuvarımızda, hatta bazı süpermarketlerde bile işlenebilen 35mm filmidir. 35mm film teneke kutularla gelir ve dişli delikleriyle (film şeridinin kenarı boyunca uzanan küçük delikler) karakterize edilir. 120 film ise daha büyüktür ve kare fotoğraflar sunar, bu filmin zincir delikleri yoktur. 110 format film cep kameralarında kullanılır ve küçük fotoğraflar oluşturur. Son olarak, anında fotoğraflar için fotoğrafların laboratuvarında işlemesi gerekmez; onlar birkaç saniye içinde büyümlü bir şekilde canlanırlar.

Analog fotoğrafçılık, 1839 yılında Daguerrotip ile başlayan fotoğrafçılık tarihinin başlangıcı kabul edilmektedir. 1840 yılında Daguerrotip'in geliştirilmesi, 1850'de Voigtlander tarafından geliştirilen körüklü makineler, İngiliz Thomas Sutton'ın 1861 yılında kullanıma sunduğu tek yansımali kamerası ve nihayetinde 1873'te kullanılmaya başlayan renkli fotoğraf kameraları günümüzde kullanılan tüm fotoğraf makinelerinin atalarıdır.

Resim 3.4. FİLM ÇEŞİTLERİ | Bayat Film vs Taze Film

Özellikle 1880 yılında el kameralarının üretilmeye başlanması, ilk sürümden sonraki gelişimin, hedeflendiği şekilde bireysel kameralara evrilme yolundaki en önemli adımıdır. Fotoğraf tarihindeki bundan sonraki en önemli adımı ise, var olan kameraların yalnızca birkaç görüntüyü elde etmesine karşın, insanoğlunun hep daha fazlasını istemesiyle meydana getirilmiş ve 1888’de rulofilm kameralar icat edilmiştir. Bu icat, sonraki süreçte meydana gelecek 36’lık poz ve hatta sınırsız kareleri içeren teknolojinin ilk adımı sayılmaktadır. 1900’lerin başlarında, Kodak firmasının öncülük ettiği, çekilen görüntünün anında elde edilebilmesini sağlayan şipşak kamera teknolojisi dönemin önemli gelişmelerindendir. 1929 yılında Franke ve Heidecke tarafından temelleri atılan çift yansımali kameraların farklı açıları aktarmasıyla yavaş yavaş günümüzün detaylarının oluşmaya başladığı söylenebilir.

1956 yılında, insanoğlunun hep daha fazlasını istemesinin bir sonucu olarak, Adox tarafından üretilen değiştirilebilir filmlili kameralar, film kapasitesi dolduğunda yeni filmi cihaz bünyesine aktarılabilmesini sağlamıştır. 1960’ta IllocaElectric tarafından Hamburg’da üretilen elektrik motor sürücülü kameralar, motorunda elektrik barındıran teknolojisi ile kameraların işlevliliğini artırarak; 1964 yılında piyasaya sürülecek flaşlı kameraların da önünü açmıştır. Bu kameraların amacı karanlık ortam başta olmak üzere tüm ortamlarda en uygun olan ışığı ayarlamak olsa da günümüz teknolojisindeki otomatik flaş ayarlamalarına sahip değillerdi. 2000’li yılların başlarından itibaren şimdilik evrimin sonu niteliğinde değerlendirilebilecek olan dijital kameraların gündelik hayatımıza girmesiyle beraber analog

kameraların ve analog fotoğrafçılığın modasının geçtiği düşünülebilir. Ancak 2010'ların sonuna yaklaştıkça, zamanımızın büyük kısmını harcadığımız sosyal medya kanallarından Instagram' da, kişilerin çekmiş oldukları analog fotoğrafları paylaşımları sayesinde analog fotoğrafçılık tekrar popülerite kazanmıştır.

Resim 3.5. Roll Filmi

3.2. Analog Fotoğrafçılığın Avantajları

Analog fotoğrafçılığın popülerleşmesi kısmi olarak fiyat ve teknik başka etkenlere de bağlıdır. Günümüz koşullarında bir analog fotoğraf makinesi, dijitalle karşılaştırıldığında çok daha uygun bir fiyata satın alınabilmektedir. Dijital fotoğrafçılık için yapılan tek bir büyük harcama yerine analog fotoğrafçılıkta, cihaz kullanıldıkça para harcanıyor olması, tek seferde çok daha fazla para verme gibi bir durumu olmayan kişiler ve özellikle gençler için kullanım üzerinden ücretlendirme çok daha makul görülmektedir. Ayrıca prize bağlı şarj etme gibi teknik faktörlere gerek duymayan analog makinelerde pil kullanımı yeterlidir.

Analog makineler genellikle paslanmaz çelik, dökme demir gibi materyallerden yapıldıkları için çok sağlam olmaktadır. Dijital bir fotoğraf makinesini ne kadar temiz kullanırsanız kullanın, 200 bin veya 300 bin fotoğraftan sonra kullanılamaz hale gelecektir. Bunun nedeni içlerinde bulunan dijital sensörün belli bir çekim sayısından sonra ömrünün bitmesi ve resim üzerinde ölü piksel denilen noktalar bırakmasıdır. Bu ölü pikseller 200 veya 300 bin çekim sayısından sonra ortaya çıkar ve giderek çoğalır, sonra bir bakarsınız fotoğraflarınız siyah noktalardan geçilmez duruma ve kullanılmaz bir hale gelmiştir. Hâlbuki

analog fotoğraf makinelerinin hem dış aksamaları hem de iç mekanizmaları en az 100 yıl hiç bozulmadan çalışabilecek bir şekilde yapılmıştır.

Bu formatta fotoğraf çekmenin bir diğer önemli yönü de deklanşöre bastıktan sonraki süreçte ortaya çıkacak eserin bilinmezliği sebebiyle özgün ve eşsiz olacağı gerçeğidir. Makinelerini yapılarından kaynaklanabilen farklı fotoğraf efektleri, fotoğraflara dijital makinelerle elde edilemeyecek bir tahmin edilemezlik ve özgünlük unsuru katmaktadır bu yüzden de basıldığında hiçbir fotoğraf birbirine benzemez.

Resim 3.6. Film rol ve Makas

Bunların yanı sıra dijital fotoğraf makineleri genellikle belli bir megapiksel sınırında fotoğraf çeker. Analog fotoğraf makinelerinde ise megapiksel sınırı olmaz. Şöyle ki; analog fotoğraf makineleri filme çekim yapar. Banyosu yapılmış bir filmi ister 20 megapiksel olarak, ister 100 megapiksel olarak ya da milimetrik tarayabiliriz ve binlerce megapiksellik bir fotoğraf elde etmiş oluruz. Analog fotoğraf makinelerindeki sınır, tarayıcının ne kadar iyi olduğuyla doğru orantılıdır ve filmlerin güzel yanı da budur. Günümüzde stadyum boyutunda baskılar, hiçbir dijital fotoğraf makinesiyle tek fotoğrafta elde edilemez ancak film teknolojisiyle gezegen boyutunda baskılar alınabilmektedir. Bu nedenle günümüzde çok büyük boyuttaki baskılar için halen analog makineler kullanılmaktadır.

Dijital fotoğraf makinesiyle fotoğraf çektikten sonra mecburen fotoğraflara bilgisayar programları vasıtasıyla müdahalelerde bulunulur. Ancak fotoğrafa yapılan her müdahale aynı zamanda fotoğraf üzerinde dijital veri kayıplarına neden olabilmektedir. Çok fazla müdahale edilen bir fotoğraf ilk baştaki keskinliği ve netliği gibi birçok özelliğe sahip olmayacaktır. Ancak film teknolojisinde bu müdahale karanlık odalarda yapılır. Eskiden

karanlık oda kullanmayı iyi bilen fotoğrafçılar filmler üzerinde manipölasyonlar yaparak veya filmlerin kâğıda çıktısını alırken agrandizörün önüne farklı filtreler uygulayarak bunu yaparlar ve bu sayede hiçbir kayıp olmadan fotoğrafları elde ederlerdi.

3.3. Dijital Fotoğrafçılık Tarihi

Dijital fotoğrafçılık, görüntüleri yakalamak için dijital kamera kullanılan fotoğrafçılık türüdür. Dijital kameralar standart kameralar gibi bir film kullanmaya ihtiyaç duymazlar, ancak ışığın yoğunluğunu elektrik çarpmalarına dönüştüren ışığa duyarlı sensörleri vardır, bu sayede bunları dijital bellek aygıtlarında RGB renk alanı veya ham veri olarak saklarlar.

1968'de New York'ta Philips Laboratuvarlarında çalışan Edward Stupp, Pieter Cath ve Zsolt Szilagyı, bir dizi fotodiyottan oluşan bir matris üzerinde optik bir görüntü yakalayan ve saklayan "Tüm Katı Hal Radyasyon Görüntüleyici" yi icat etmiştir. Bu icat, AT & T'de 1969 yılında Bell Labs tarafından Willard Boyle ve George E. Smith tarafından bulunan CCD'nin (şarj bağlı cihaz) atası kabul edilmektedir. Fairchild Semiconductor 1973 yılında CCD'yi geliştirdi. Eastman Kodak'tan bir mühendis olan Steven Sasson ise, 1975'te Fairchild Semiconductor'ın CCD'sini kullanarak ilk kaydedilen dijital kamerayı tarihe geçirmiştir. Bu aslında kameranın çalışan bir prototipiydi ve 100x100 piksel görüntü yakalayabiliyordu, ayrıca bir görüntü oluşturmak ve kaydetmek için tam olarak 23 saniyeye ihtiyaç duyuyordu.

İlk elektronik kameralar olan analog elektronik kameralar, gerçek dijital kamera teknolojisine giden yolda atılmış doğru bir adımdı. Analog kameralar, görüntüleri video bant makinelerinin yaptığı gibi, dijital seviyelerde değil, sürekli sinyaller olarak yakalıyorlardı. İlk olarak 1981 yılında ortaya çıkan ve Sony Mavica olarak adlandırılan video disketlere 25 ile 50 arası fotoğraf kaydedilebilmiştir. Görüntüler o zamanın televizyon kalitesine sahip olmasına rağmen, kamera ticari üretime girmemiştir. İlk ticari analog elektronik kamera, 1984 yılında ortaya çıkan Canon RC-701 olarak bilinmektedir. Bu kameralar çok pahalı olmasına karşın, standart filme kıyasla daha düşük görüntü kalitesine sahiptir. Çoğunlukla gazeteler ve askerler tarafından kullanılmışlardır.

Resim 3.7. Steven Sasson, ilk taşınabilir dijital kameranın mucidi, icadını tutarken. Sasson, bu kamerayı 1975 yılında diğer fotoğraf cihazlarından parçaları birleştirerek yapmıştır.

İlk dijital kamera (bugün bildiğimiz üzere) 1988 yılında yapılan Fuji DS-1P'tir. Görüntü ve videoyu depolamak için JPEG ve MPEG standartlarını kullanan kamera, tüm ilk sürümler gibi ticari anlamda başarı sağlayamamıştır. Fuji tarafından Aralık 1989'dan itibaren Japonya'da ticari olarak satılmaya başlanan ilk kamera DS-X, American Ground'da satılan ilk kamera ise 1990 yılında satışa sunulmuş Dycam Model 1 olarak bilinmektedir. Ancak her iki sürüm de renkli görüntüler üretememesi ve çok pahalı olması sebebiyle ticari bir hata olarak görülmektedir. Kodak, 13.000 dolara satışa sunduğu 1.3 megapiksellik Kodak DCS-100'ü satmaya başladığında, teknoloji ilerlemiş ve diğer şirketler de kendi kameralarını yapmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda, zaman içinde CCD ise yerini kamera maliyetini düşüren ve mobil telefonlara da yerleştirilebilen CMOS'a bırakmıştır.

Dijital kameralar, kesinlikle analog kameralardan daha teknolojik ve modern olması sebebiyle kullanım kolaylıkları sağlamasına rağmen gözönünde bulundurulması gereken bazı dezavantajlara sahip oldukları da unutulmamalıdır.

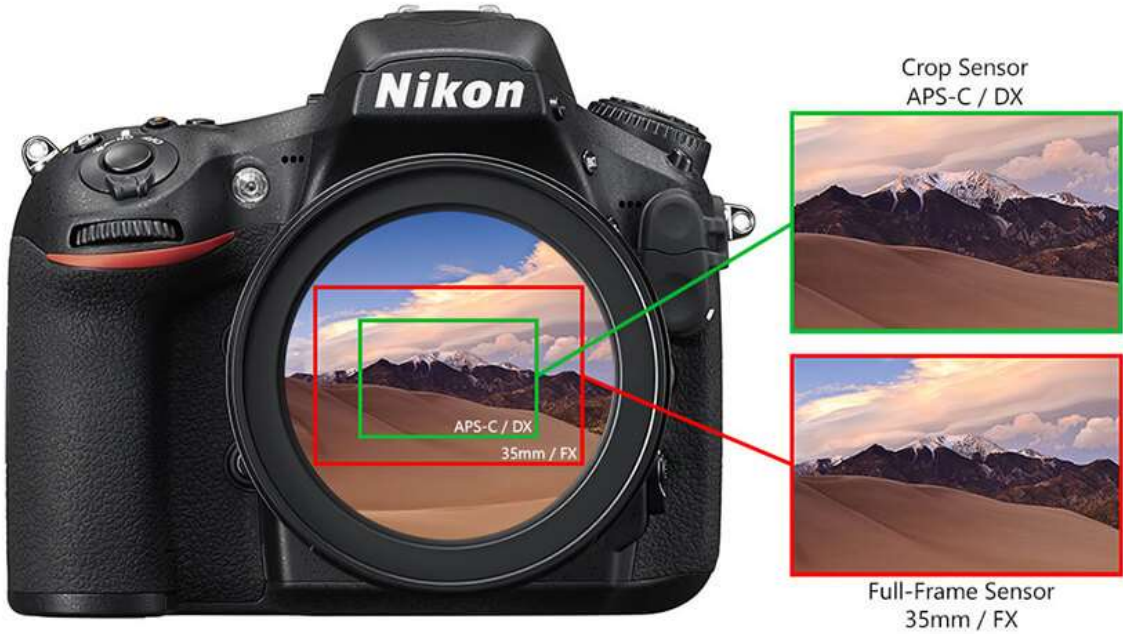
3.4. Dijital Fotoğrafçılığın Avantajları

Dijital kameraların belki de en dikkat çeken özelliklerinden biri, hızlı bir şekilde birden fazla fotoğraf çekebilmeleridir. Bu sayede fotoğrafçı, analog kameralardaki gibi her çekim

sonrasında filmin sarılmasını beklemek zorunda kalmayacağından, mükemmel görüntüyü yakalayabilmesine imkansağlayacak zamana da sahip olur.

Bu kameraların kullanımı da oldukça kolaydır çünkü çoğu ayar, kamera tarafından otomatik olarak algılanır. Böylece amatör fotoğrafçılar da odaklanmak ve ayarı değiştirmek için zaman harcamadan, sadece deklanşöre basarak harika fotoğraflar çekebilirler. Ayrıca dijital kameralar fotoğrafçıya hareketli görüntüler (video) çekme imkanı da sunar.

Analog kameraların aksine çekilen fotoğrafları anında görüntüleyebilme imkanı sunan dijital kameralar, fotoğrafçıyı makinedeki tüm filmler bitene kadar bekleme zahmetinden kurtarır. Fotoğrafçıyı sürekli film satın alma ve hatta filmdeki tüm fotoğrafları tab ettirme maliyetinden kurtarması açısından da analog makinelere kıyasla ekonomik anlamda daha cazbedicidir. Muazzam deolama alanları sunan dijital cihazlar; bellek kartlarında binlerce fotoğrafı saklayabilme, bellekte yer açmak gerektiğinde bu fotoğrafları bir bilgisayarın sabit diskine aktarabilme özelliğiyle, fotoğrafçıyı film rulolarıyla sınırlanmaktan kurtarır.

Resim 3.8. Fullframe sensör

Geleneksel yöntemlerle film işleme aşamasında sadece bir kez ve kısıtlı bir kapsamda düzenlenebilen fotoğraflar yerine, her aşamada çoklu düzenleme seçenekleri sunan dijital fotoğraflar, fotoğraf sanatçısına yaratıcılığının sınırlarını zorlama şansı verir.

Bu cihazlarla çekilen binlerce fotoğraf içinden, basılacak olan fotoğrafı kolayca seçme ve basım sürecinde karanlık oda yoluyla gerçekleştirilecek hassas bir kimyasal işleme ihtiyaç duymadan, uygun bir yazıcı ve istenilen kağıt seçildikten sonra çoğu zaman tek bir tuşla

gerçekleştirilecek olan basım işlemi, fotoğrafçıyı zaman ve maliyet açısından rahatlatacak bir diğer avantajdır.

Dijital fotoğrafları görüntüleyebilmenin bir çok değişik yolu vardır. Geniş ekranlı bir televizyon ya da görüntülerin bir perdeye yansıtılarak izlenebileceği bir projeksiyon cihazı yardımıyla, istenilen fotoğraflar büyük bir insan topluluğuna aynı anda sunulabilir. Ayrıca dijital fotoğraf çerçeveleri de dijital fotoğraflarınızı sergilemenin bir diğer eşsiz yoludur.

Dijital formatta yakalanan görüntüleri, başkalarıyla paylaşmak çok daha kolaydır çünkü görüntüler metin veya e-posta ile gönderilebilir, internete yüklenebilir ve hatta sosyal medya üzerinden paylaşılabilir. Birden çok görüntü kopyası, bellek kartları veya taşınabilir sabit sürücüler gibi depolama aygıtlarıyla kolayca oluşturulabilir ve paylaşılabilirler.

4.FOTOĞRAFÇILIK VE YENİ MEDYA

İnsanoğlunun sürekli daha fazlasını istemesiyle birlikte geçtiğimiz yüzyıllarda hızla gelişen fotoğrafçılık, son yıllarda hayatımıza giren “yeni medya” kavramıyla birlikte de hızla yayılmaktadır. Herkese “fotoğrafçı” olabilme imkanı sunan yeni medya Wikipedia’da *“bilgisayarların işlem gücü olmadan oluşturulamayacak veya kullanılamayacak olan ortamlara denir”* ibaresiyle tanımlanmıştır.

“Andrew L. Shapiro’a göre “yeninin ortaya çıkışı” yla birlikte dijital teknolojiler aslında bilginin, deneyimin ve kaynağın kontrolünün kimde olduğu üzerine radikal bir değişimin olacağını sinyali vermiştir (CROTEAU ve HOYNES, 2003). Neuman (1991) da “Bizler, kamu ve özel iletişim arasındaki ve kişilerarası ve kitle iletişim arasındaki sınırların bulanıklaştığı ses, video ve elektronik yazılı iletişimin evrensel ağının evrimleştiği bir olaya tanıklık ediyoruz” şeklinde bir görüş sunarak Shapiro’yu desteklemiştir. Manovich (2001) de 1960’lardan başlayarak yaşanan teknolojik gelişmelerin medyaları aşamalı bir şekilde dönüştürdüğünü aktarmaktadır. Tüm bu bilim adamlarının bahsettiği dönüşümü yaratan temel nokta yakınsamadır. Yakınsamayla birlikte medyalar kazandıkları yeni bağlantı yetenekleri sayesinde karşılıklı olarak (con-) yaklaşıp anti-çizgisel olarak bütünleşerek (-verge) yepyeni bir model oluşturmuş (YANIK, 2015) ve yeni medyalar haline gelmiştir (Yanık 2016).” Yeni medya, teknolojinin gelişimi ve değişimi ile birlikte her geçen gün farklılaşan, dönüşen bir alan olarak görülmektedir (ÖZEL, 2017). İnternetin yaygınlaşması ile birlikte günlük yaşamımızın bir parçası haline gelen yeni medyanın, sanatsal anlamda üretim yapılabilen bir mecra olarak değerlendirilmesi de kaçınılmazdır. Hatta zaman içinde ‘dijital sanat’, ‘bilgisayar sanatı’, ‘multimedya sanatı’, ‘etkileşim sanatı’, ‘yazılım sanatı’ ‘net sanatı’, ‘piksel sanatı’ gibi yeni terimler de ‘yeni medya sanatı’ çerçevesi içinde anılmaya başlanmıştır.

Resim 4.1. Facebook logo

Yeni medya sanatı birçok farklı sanat yönetimini içinde barındıran ve bu yöntemleri kullanarak oluşturulan güncel bir sanat türüdür. Dijital medya, ses sanatı, bilgisayar grafikleri, sanal sanat, internet sanatı, robot bilimi, video, interaktif sanat, bilgisayar animasyonları gibi yöntemler kullanarak kendisini eski görsel sanatlardan ayırmaktadır (Korkmaz 2016). Erkayan ve Çaşkurlu (2014) yeni medyanın iş birliğine dayanan bir anlayış benimsemekte olmakla beraber, internet üzerinden yürütülebilmesi sebebiyle mekandan bağımsız olmasına değinmiş ve bu özelliğin çağdaş sanat alanına getirilmiş bir yenilik olduğu üzerinde durmuştur. Aynı şekilde Alioğlu (2011) yeni medyada eser üreten sanatçının fiziksel bir nesne üzerinde eserini somutlaştırmak zorunda olmadığını ve bu eserlerin sayısal veri olarak var oldukları için malzemenin sınırlandırma ve kısıtlamalarından bağımsız olduğunu dile getirmiştir. Bir diğer deyişle yeni medya sanatçılarının eserlerinde doğayı yansıtmaktan ziyade, teknolojinin gücünden yararlanarak kendilerine yeni anlatım biçimleri yaratabilme imkanına sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Resim 4.2. Facebook Logo

Yeni medyanın hayatımıza kattığı ve ı gibi büyüyen bir çılgınlık da fotoğraf paylaşımıdır. Fotoğraf paylaşımı, bir kullanıcının dijital fotoğraflarının evrimii olarak yayınlanması veya aktarılmasıdır, bu sayede kullanıcının bunları başkalarıyla (genel veya özel) paylaşmasını sağlar. Bu işlev, görüntülerin yüklenmesini ve görüntülenmesini kolaylaştıran hem web siteleri hem de uygulamalar aracılığıyla sağlanır. Terim ayrıca, fotobloglar dahil, tek tek kullanıcılar tarafından ayarlanan ve yönetilen evrimii fotoğraf galerilerinin kullanımına da uygulanabilir. Paylaşma, diğer kullanıcıların fotoğrafları görüntüleyebileceği, ancak mutlaka indiremeyeceği, kullanıcıların farklı telif hakkı seçeneklerini seçebilecekleri anlamına gelir. İlk fotoğraf paylaşım siteleri 1990'lı yılların ortalarından sonuna kadar “evrimii baskı sipariş hizmeti (fotoğrafın bitirme işlemi)” sunuyordu, ancak 2000'lerin başında “bir kullanıcının fotoğraflarına merkezi ve kalıcı erişim sağlama” hedefi de ortaya ıktı. Webshots, Yahoo! Fotoğraflar ve Flickr ilkler arasındaydı. (Warren, 2002)

Bu sayede evrensel olarak amatör veya profesyonel fotoğrafçılar arasındaki iletişim artarken, yeni medya eser üreticilerinin internet vasıtasıyla kendilerini daha hızlı ve kolay bir şekilde yeni görüntüler üreterek kendilerini ifade etmelerine olanak vermiş ve internetin sanatçılara ihtiyaç duydukları zgr alanı yaratması, sanatçıların yeni medya sanatına yönelimini tetiklemiştir.

4.1. Sosyal Medya ve Fotoğrafçılık

Kameraların yeni icat edildiği yıllarda, tüm dünyada çok az insan fotoğraf çekebilme ayrıcalığına erişebilirken, dijitalleşen çağda her evde birden çok kameranın olması internet ve yeni medyanın fotoğraf sanatının yaygınlaşmasına katkısını gözler önüne sermektedir. Yeni medyanın bir kolu sayılan ve hayatlarımızın yadsınamaz bir parçası haline gelen sosyal medya paylaşımları da bunun en büyük kanıtıdır.

Tüm sosyal medya platformları büyüdükçe, kullanıcılar da sosyal medya etkileşimleri için paylaşımlarında giderek daha fazla fotoğraf kullanmaya başlamış, bu durum da telefonlarda her zamankinden daha iyi fotoğraf çekmeyi gerektirmiştir ve günümüzde telefonların kameraları çözünürlük, odak ve renk açısından gerçek kameralarla rekabet edebilecek duruma gelmiştir.

Gerçek bir fotoğraf sanatçısı için, sosyal medya kullanıcılarının günde düzinelerce özçekim üretme eğilimi bazen rahatsız edici olabilir çünkü gerçek bir sanatçının fotojenik bir an belirleme ve daha sonra, kalıcılık sağlamak adına anı yakalayabilmek için teknolojiyi, eğitimi ve tecrübeyi kullanma özelliği, baştan aşağı milyonlarca spontane çekilmiş görüntü arasında kaybolma riskiyle karşı karşıyadır.

Aynı zamanda, günlük çekilen çok sayıda fotoğraf, fotoğrafın günlük yaşamdaki rolüne giderek daha fazla dikkat çekmektedir. Bir anda vatandaş gazetecilerin ortaya çıkıp gizemleri çözmeye yardımcı olması, uzun zamandır kayıp olan akrabaların yeniden birleşmesi gibi olaylar, insanların binlerce kilometrelik mesafedeki başka insanlarla siyasi, etnik, dini ve sosyal sınırlar çerçevesinde arkadaşlıklar kurabilmesi sayesinde gerçekleşmektedir. Tüm bunlar sosyal medyada fotoğrafın kullanımı sayesinde hayat bulmaktadır.

4.2. Facebook ve Fotoğrafçılık

4 Şubat 2004 tarihinde Harvard Üniversitesi 2006 devresi öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulan Facebook, Wikipedia’da “*insanların başka insanlarla iletişim kurmasını ve bilgi alışverişi yapmasını amaçlayan bir sosyal ağ*” olarak tanımlanmıştır. Dünyanın en fazla fotoğraf paylaşılan internet sitelerinden biri olan Facebook’un kullanıcılarının, site üzerinden her gün 250 milyon fotoğraf paylaştıkları belirlenmiştir.

Hata bazı Facebook kullanıcıları Emile Zola’nın 1901 yılında söylediği “Bana göre, fotoğrafını çekinceye kadar, gerçekten bir şey gördüğünüzü iddia edemezsiniz” sözünü “Facebook’ta fotoğrafını yayınlayana kadar, bir şeyin gerçekten olduğunu iddia

edemezsiniz.” olarak değiştirmişlerdir. Kendi aralarında yaptıkları bu şaka ile Facebook üzerinden çektikleri fotoğrafları paylaşmanın kendileri için ne denli önem arz ettiğini gözler önüne sermişlerdir.

Her fotoğraf sanatçısı, sürekli olarak fotoğraf çeken bir kişinin bir süre sonra kendine özgü bir ‘kamera gözü’ geliştirdiğinin bilincindedir çünkü fotoğraf sanatçıların vizörleri vizyonlarıdır. Fotoğraf çekmeye Facebook gibi sosyal medya mecraları vasıtasıyla başlayan amatörler de zaman içinde kendilerine en fazla beğeniye ve yorumu alacak paylaşımı oluşturabilmek adına yaşadıkları deneyimleri en iyi şekilde bir paylaşıma dönüştürebilecek bir ‘Facebook gözü’ oluşturmuşlardır.

4.3. İnstagram ve Fotoğrafçılık

Geçtiğimiz yıllarda Facebook tarafından satın alınan Instagram, Wikipedia’da ‘*Sosyal medyada ücretsiz fotoğraf ve video paylaşma uygulaması.*’ olarak tanımlanmıştır ve ayrıca yine aynı sitede uygulama ile ilgili olarak bir de ‘*Ekim 2010’da kurulduğunda, kullanıcılarına çektikleri bir fotoğraf üzerinde dijital filtre kullanma ve bu fotoğrafı Instagram’ın da dahil olduğu, sosyal medya servisleri ile paylaşma imkanı tanımıştır.*’ ibaresi yer alır. İlk çıktığı yıllarda kullanıcılarının çoğunun Uzakdoğulu olduğu bilinen uygulama kısa sürede binlerce hatta milyonlarca kullanıcıya ulaşmış, daha sonrasında neredeyse dünya üzerinde uygulamanın kullanıcısı olmayan kimse kalmamıştır.

Resim 4.3. İnstagram Takipçi Hilesi

Sıkça karşılaştığımız teknolojik gelişmeler, takip eden yıllarda da bizleri şaşırtmaya devam edecekken, internet fotoğrafçılığının yaygınlaşması sonu ortaya çıkan ve bize yeni insanlarla tanışarak dünyayı ilginç yerlerde yaşayan farklı kültürlerin insanlarının gözünden görme imkanı sunan, Instagram uygulaması, fotoğrafçılığın on milyonlarca yeni insana ulaşmasına da vesile olmuştur.

Kullanıcıların çoğu, cep telefonlarıyla veya profesyonel kameralarla sanatsal fotoğraflar çekme eğiliminde olmasalar bile, uygulamanın mevcut işleme ve düzenleme seçenekleri sayesinde otomatik olarak yüksek kalitede görüntüler elde edilebilmektedir.

4.4. Snapchat ve Fotoğrafçılık

Wikipedia’da ‘Evan Spiegel, Bobby Murphy ve Reggie Brown tarafından akıllı telefonlar için geliştirilmiş, platformlar arası çalışma özelliğine sahip bir anlık mesajlaşma uygulamasıdır.’ cümlesiyle tanımlanmış ve ilk olarak 2011 yılının Eylül ayında yayınlanmış olan Snapchat, kullanıcılarının birbirine yazılı metin, fotoğraf, ses ve video göndermesini sağlayan bir uygulamadır. Stanford Üniversitesi öğrencileri tarafından tasarlanan bu uygulamanın asıl amacı Facebook ve Instagram’ın aksine bir anı yakalamak ve onu süresiz bir şekilde paylaşmaktır. Çekilen ve bir başkasına gönderilen fotoğraf ya da video (ki uygulama yakalanan görüntünün üzerine farklı renk ve karakterlerde metin eklemeye de olanak sağlar) on saniye içinde yok olacaktır.

Anlık mesajlaşmanın dışında ‘hikaye’ özelliği ile kullanıcılarına yakalanan görüntüleri yirmi dört saatlik bir süreyle diğer kullanıcılarla paylaşma imkanı sunan uygulamada günlük olarak ortalama 20 milyon fotoğraf paylaşılmaktadır.

Resim 4.4. Snapchat logo

Profesyonel fotoğraf sanatçılarının da sıklıkla kullandığı bu uygulama, son dönemde hikaye özelliğini Snapchat’ten esinlenerek kendisine entegre eden Instagram’ın aksine,

içeriklerin dikkat çektiği profillerin takip edildiği bir mecra değil, dikkat çeken profillerin içeriklerinin takip edildiği bir mecradır.

4.5. Twitter ve Fotoğrafçılık

Facebook, Instagram ve Snapchat, kullanıcılarına başlangıçta kendi çevrelerini kullanarak bir sosyal ağ oluşturma imkanı sunarken Wikipedia’da ‘*kullanıcıların 280 karakter ile sınırlandırılmış "tweet" adı verilen gönderiler yazabildiği bir sosyal ağ.*’ olarak tanımlanmış olan Twitter kullanıcıları başlangıçta neredeyse yapayalnızdır. Bu durum ilkokul arkadaşları, öğretmenleri, eski komşuları gibi kalabalıklar tarafından sürekli izlendiğini bilmekten hoşlanan bazı kullanıcıları üzebileceğinden sosyal medya kullanıcılarının bazıları bir Twitter hesabı kullanmaya diğer uygulamaları kullanmak kadar sıcak bakmayabilir. Fakat yine de Twitter’ın inanılmaz büyük bir platform olduğunu unutmamakta fayda vardır.

Doğru kullanıldığında diğer uygulamalardan çok daha fazla görüntülenme sayısına ulaşabilecek gönderiler oluşturulup paylaşılabilir. Ayrıca bu uygulama bir işletme veya marka için de tam bir pazarlama makinesidir. Sağlam bir çalışma, araştırma ve özveriyle herhangi bir zamanda pazarlanacak olan ürün ya da ürünler için doğru bağlantıları kurmak, onlarca, yüzlerce ve hatta binlerce insandan oluşan bir kitle yaratmak bu platformda mümkündür. Bu da Twitter’ı profesyonel fotoğrafçılar için harika bir uygulama haline getirmeye yeterlidir.

Resim 4.5. Twitter siyasi olarak

4.6. Telegram ve Fotoğrafçılık

İlk kez Ağustos 2013’de yayınlanan uygulama Wikipedia arşivinde ‘Çoklu platform desteği sunan, güvenli anlık mesajlaşma servisi’ olarak tanımlanmıştır. Rus bir programcı olan Pavel Durov tarafından yayınlanan Telegram, hem mobil hem de masaüstü sürümüne sahiptir.

Farklı fotoğrafçılık türleri ve farklı sanat akımları için farklı mesaj grupları oluşturulmuş uygulama, fotoğrafçının hitap ettiği kitlelere daha kolay ulaşmasını kendisiyle aynı yaklaşımlardan etkilenen diğer sanatçılarla daha kolay iletişime geçmesini sağlayan bir uygulamadır.

4.7. Özçekim Fotoğrafçılık

İnsanlık tarihinin altın dokunuşlarından olan internet, toplumsal ve sosyal yaşamda derin etkiler bırakmıştır. İnternette önce yani web 2.0 teknolojilerinden önce kitle iletişim araçları bireyleri sessizliğe mahkûm ederken internetin hayatımıza dâhil olmasıyla bireyler aktif ve görünür olmaya başlamışlardır. (ERGİN, 2018).

Resim 4.6. Robert Cornelius, Ekim 1839. İlk özçekim

İlk çağlardan itibaren görünür olma isteğini mağara resimleriyle anlatmaya başlayan insanoğlu, bu isteğini heykel, portre, minyatür portre gibi tekniklerle gözler önüne sermeye devam etmiştir. Fotoğraf ve kameranın icadı ile görünürlüğünü sonsuza dek yaşayacak görsellerle her detayına kadar resmedebilir hale getiren insanoğlu, teknolojinin gelişmesi ve dijital teknolojilerle desteklenen akıllı cep telefonlarının fotoğraf çekme özelliği sayesinde fotoğraf makinelerine duyduğu ihtiyacı da ortadan kaldırmıştır. Varoluştan itibaren görünür olma arzusu insan ırkının sanal ortamlarda kendi dijital evrenini oluşturma fikri ile sosyal medyayı oluşturmuştur (BİLGİLİ ve SENER, 2013). Her geçen gün bir yenisi geliştirilen sosyal medya uygulamaları fotoğraf çekme ve paylaşma etkinliğini çevrimiçi ortamlara kanalize etmiştir ve sosyal ağların kullanımının artması da, bireylerin ilk çağlardan beri süregelen görünürlük isteğinin olabilecek en yüksek seviyeye çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde bireyin görünürlüğünün sosyal medyada yer alan paylaşımlarındaki beğeni ve yorum sayısına bakarak hesaplandığı konusunda birçoğumuz hemfikiriz.

Özçekim fotoğrafları ise bireyleri görünür kılan en güçlü görsel araçlardan biri olarak kabul görmektedir. Günümüzde insanlar özçekim sayesinde nereye gittiklerini ne yediklerini ne yaptıklarını ne giydiklerini kısaca hayatı hakkında bütün detayları paylaşır hale gelmişlerdir (UZDUNUMLU, 2015). ‘Özçekim’ kelimesi, 2012 yılının sonunda Time dergisi tarafından yılın en iyi 10 kelimesinden biri olarak gösterilen ve 2013 yılında da

Oxford sözlüğü tarafından yılın en iyi kelimesi seçilen, İngilizce dilindeki ‘Selfie’ sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Bilinen ilk özçekimin 1839 yılının Ekim ayında Amerikalı bir fotoğrafçı olan Robert Cornelius tarafından yakalandığı düşünülmektedir. Amerikalı fotoğrafçıyı, RusÇarı’nın kızı Düşes Anastasia Nikolaevna 1913 yılında aynadan kendisini çektiği fotoğrafla takip etmiş ve yine Amerika’nın New York eyaletinden Joseph Byron adlı bir fotoğrafçının arkadaşlarıyla birlikte bir binanın çatısında çektiği fotoğraf ilk toplu özçekim olarak tarihe geçmeyi başarmıştır.

Tüm bu özçekim denemelerine rağmen, kendi fotoğrafını çekme kültürünün yaygınlaşması ancak 2000’li yılların başında yine sosyal medya yardımıyla gerçekleşebilmiştir. Flickr adlı bir fotoğraf paylaşım platformu kullanıcısı olan genç kızların kurdukları ‘selfy’ adlı bir grupta kendi dijital fotoğraflarını paylaşımları, günümüzdeki özçekim geleneğinin başlangıcı kabul edilmektedir. 2014 yılındaki 86. Oscar Ödül Törenleri’nde gecenin sunuculuğunu yapan Ellen De Generes’in seyircilerin arasına girerek birçok ünlü oyuncuyu kendisiyle birlikte fotoğrafladığı kare ise, özçekimin tüm dünyada tamamen popüler olmasını sağlamıştır. Kimliklerimiz üzerinde yer alan vesikalık fotoğraflarımızdan bile daha çok özen göstermeye başladığımız özçekim fotoğraflarımız, sosyal medya sayesinde yeni sanal kimliklerimiz haline gelmiş ve sürekli kendini yenileyen ve geliştiren uygulamalar, her geçen gün kendimize bir öncekinden daha iyi bir kimlik yaratabilme fırsatı vermiştir. Bu durum da sürekli olarak kendimizi tema alan içerik üreterek hâlihazırda düzenli aralıklarla paylaştığımız içeriklerin sıklığını artırmıştır. İnsanoğlunun tarihin başından beri süre gelen görünür olma, kabul görme ve beğenilme isteği ve fotoğraf sanatının etkin gücü göz önüne alındığında özçekim geleneğinin son yıllarda sıkça ‘Narsisizm’ ile beraber anılmaya başladığını görmemiz mümkündür. Yine de teknoloji çağının ‘Deliliğe Övgü’sü olarak tabir edilen bu geleneğin, sosyal medya ve diğer tüm teknolojik gelişmelerle paralel şekilde sürdürüleceği de bir gerçektir.

5. AFGANİSTAN FOTOĞRAFÇILIĞININ TARİHİ

Afganistan eskiden beridir muhafazakar bir ülke olmuştur. Afgan krallarının ve yöneticilerinin bazıları, ülkeye modern araçlar ve teknolojiler getirerek dış dünyayla ilişkileri açmaya başladığında, fotoğrafçılık gibi yabancı ve tuhaf sanatlar, ülkenin muhafazakar ve kuvvetli dindarları tarafından pek hoş karşılanmamıştır. Yukarıda belirtildiği üzere halkın çoğunun muhafazakar Müslümanlardan oluştuğu bir toplum yapısında fotoğraf çektiğinizde ya da kendi fotoğrafınızı çektirdiğinizde insanlar “Kafir” olduğunuzu, yani “dinden çıktığınızı”, çünkü fotoğraf çekmeye ve fotoğrafınızın çekilmesine İslam'da izin verilmediğini söylerlerdi

1863 - 1866 yılları arasında Afganistan'ın Emirliğini yapan Amir Sher Ali Khan (1825 - 1879), 1869'da ‘Afgan Savaşı, Jellalabad, Gandamak ve Surkhab'a Saldırı Albümü’ çerçevesinde John Burke tarafından fotoğrafı çekilen ilk Afgan krallarından biriydi. John Burke, İkinci Afganistan Savaşı (1878-1880)'nda konuşlandırılan üç İngiliz Anglo-Hint ordusunun kollarından biri olan Peshawar Vadisi Saha Gücü'ne eşlik etti.

Resim 5.1. 64. Amir Sher Ali Han'ın bir sandalyede oturuyor ve elinde tuttuğu kılıcını gösteriyor.

John Burke tarafından çekilen bu fotoğraftan sonra, diğer yabancı fotoğrafçılar da Afganistan'ı ziyaret etmeye başladılar. Başlangıçta, yalnızca kraliyet ailesi üyeleri fotoğraf

çektirme ayrıcalığına sahipti. Daha sonraları fotoğraf sanatından etkilenen genç bir kral, sarayında fotoğraf çekmeye ve fotoğrafı işlemeye başlayan ilk Afgan oldu. Bu kral 1901'den 1919'a kadar Afganistan'ın Emirliğini yürüten Habibullah Han (1872 - 1919)'dır, Habibullah Han, Emir Abdur Rahman Han'ın en büyük oğlu olarak Özbekistan'da dünyaya gelmiş ve 1901 yılının Ekim ayında doğum hakkıyla tahta geçmiştir. Fotoğrafın yanı sıra ilk olarak telefon, sinema ve otomobili tanıtan da yine oydu. Ayrıca bu kral, fotoğraf sanatına düşkünlüğü sebebiyle fotoğrafçı kral olarak da adlandırılır.

Saltanatı boyunca Batı tıbbı ve diğer teknolojileri ülkesine getirmek için çalışan Habibullah Han modernize etmeye çalışan nispeten seküler ve reformlara açık fikirli bir kraldı.

1909'da Hindistan'dan fotoğraf sanatı için gereken materyalleri alarak Afganistan'a getirdi ve sarayın kuzey kısmını bir fotoğraf laboratuvarına dönüştürdü. Laboratuvarında çok zaman geçiren kral, aynı zamanda fotoğraf tekniklerini kraliyet ailesi hizmetkârlarına öğretmekle meşguldü. Başkalarının kendi eşlerinin fotoğraflarını çekmesinden hoşlanmadığı için fotoğraf çekmeye ve çektiği fotoğrafları geliştirmeye alışkındı.

Fotoğraf öğrencileri kraliyet ailesinin hizmetkârları olduğundan, önceleri kralın yardımıyla, prenslerin, kraliyet ailesinin üyelerinin, aristokratların ve kraliyet ailesinin etrafındaki Ahşap kutu olarak bilinen kameraların her ne kadar Afganistan'a Hindistan'dan getirilmiş olması muhtemelse de, bazıları ilk defa Afganistan'ın dışından bir Yahudi işadaminin bu tür bir kamera getirdiğini ve "Efendi" adlı ünlü bir fotoğrafçının bu iş adamını taklit ederek kendisine çok sayıda kamera yaptığını iddia etmiştir.

Devletin kamera alımı, hükümetin vatandaşlarına bir doğum belgesi veya fotoğraflı pasaport vermeye karar vermesiyle 1950'lerin ortalarında meydana geldi. Bundan önce kimlik kartları sadece fotoğrafsız ve sadece parmak izi ile verilirdi. Hükümet, Afganistan illerine seyahat edecek ve fotoğraflarını çektiği vatandaşlara doğum belgesi veya kimlik kartlarını dağıtacak bir grup yetkiliye anlık kameranın çalışma prensibini öğretmek için Bay Efendi'yi işe aldı. Yeni teknolojilerin ortaya çıkışı, özellikle Afganistan'ın köy ve illerinde çok garip karşılanıyordu. Kandahar şehrinde, muhtemelen Efendi'nin öğrencilerinden biri olan Syed adındaki bir adam, anında fotoğraf makinesi fotoğrafçılığını destekleyen ilk insandı. Kandahar halkı fotoğraf makinesinin sihirli bir cihaz olduğunu söyler ve Syed'in sihri bildiği için insanların ona karşı uyanık davranması gerektiğini savunurdu.

1960'larda ve 1970'lerde, Afganistan hükümetine yardım etmek için Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri'nin kalkınma projeleri otoyol inşaatlarını genişletti,

havaalanları da kapılarını Yeni Dünya'ya açtı. Basının genişlemesi, Afgan Film Enstitüsü'nün kurulması ve fotografik çalışmanın büyük bir parçası olan diğer kurumlar gibi kamu kuruluşları yardımı ile ülkede fotoğrafçılık sanatı büyük ölçüde genişledi.

Fakat 1994 yılında Taliban'ın iktidara gelmesi ile fotoğrafçılık, sinema, canlılardan resimler, müzik ve televizyon dini inançlar nedeniyle yasaklandı. Sahiplerinden alınıp el konulan kameraların çoğu din polisleri tarafından kırıldı. Taliban gazetelerinde hiç fotoğraf yayınlanmadı ve radyo şarkıcıları müziksiz şarkı söylemek zorunda bırakıldı. Bu durumun tek istisnası, kadınlar parmak izi kullanırken, erkeklerin doğum belgesi ya da pasaport için fotoğraf çektirmelerine izin verilmesiydi. Bu nedenle, anlık kamera fotoğrafçıları işlerini kaybetmedi ve o dönemde hala aktiflerdi. Ancak Taliban hükümeti tarafından baskıyla getirilen tüm bu kısıtlamalara rağmen, bazı Galeriler düğünleri gizlice çekmek ve basmak için fotoğrafları Peşaver, Pakistan'a gönderiyorlardı.

Taliban askerleri bile büyük bir fotoğraf tutkusuna sahipti, çünkü Pakistan'a gönderilen fotoğraflar arasında, mavi gözlü ve elinde silahla plastik çiçeklerin arasında oturan genç bir mollanın fotoğrafı da bulunuyordu. Bu fotoğrafların bir kısmı Taliban'ın rejiminin düşüşünden sonra internette de yayınlanmıştır.

Taliban rejiminin düşmesinden sonra, Pakistan ve İran'da neredeyse on yıl boyunca mülteci olarak yaşayan Afganlar anavatanlarına geri döndü. Geri dönen bu gençlerin bazıları, ülkelerine kendileriyle birlikte beceri ve sanatı da getirdiler. Amatör ve profesyonel fotoğrafçılar, Taliban'ın düşüşünden sonraki ilk yıllarda yeni hükümet sırasında yükseldi. Komünist yönetim döneminde Kabil Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden mezun olan Necibullah Musafir, 2002 yılında Taliban rejiminin yıkılmasından sonra ilk fotoğraf sergisini yaptı. Reza Diqqati adında genç bir fotoğrafçı Afganistan'a geri dönerek, genç Afganlar'a fotoğrafçılık öğretmeyi amaçlayan "Ayna Medya Merkezi" nin kuruculuğunu üstlendi. Merkezde, Bay Diqqati ve diğer yabancı fotoğrafçıların öncülüğünde birçok Afgan genci eğitildi; hatta Afganistan'da günümüzün foto muhabirliğinin bilinen en iyi isimleri haline gelen bazıları, uluslararası medya ve tanınmış yabancı dergiler için halen fotoğraf çekmeye devam ediyorlar. 2007 yılından beri France Press için çalışan, Pulitzer Ödülü sahibi M. Hosseini de Aynalar Medya Merkezi öğrencilerinden biriydi.

Kral Habibullah'ın siyah-beyaz fotoğraflarından, Pulitzer Ödülü sahibi M. Hosseini'nin fotoğraflarına kadar Afganistan'da fotoğrafçılık yıllar içinde oldukça uzun ve etkili bir yol kat etmesine rağmen, ülkede o yıllardan günümüze savaş ve şiddet hikayesinin pek de değişmediği görülmektedir.

Hosseini'nin ödüllü fotoğrafı 2011 yılında bombalanan Kabil'de ölü bedenler arasında kamış, tarana adındaki 12 yaşındaki bir kız çocuğunu göstermektedir.

Resim 5.2. 65. Hosseini'nin ödüllü fotoğrafı 2011 yılında bombalanan Kabil'de ölü bedenler arasında kamış, tarana adındaki 12 yaşındaki bir kız çocuğunu göstermektedir.

5.1. Afganistan'ın Ünlü Fotoğrafçıları

Massoud Hossaini, Afganistan'ın Sovyet işgali sırasında, 1981 yılında Kabil'de doğdu. Babasının Afgan komünist rejimine muhalefet etmesi, ailenin Hossaini'nin daha altı aylık bir bebekken ülkeden kaçması gerektiği anlamına geliyordu. 1996 yılında liseyi bitirdikten sonra, siyasi bir aktivist olarak İran reformist hareketine katılan Hossaini, bir süre sonra, çevresinde gelişen tarihi olayları kaydetmesi gerektiğini için fotoğraf çekmeyi seçtiğini fark etti. Bir mülteci olarak, İran sokaklarında fotoğraf çekerek risk almak çok tehlikeli olduğundan, kendi gibi İran'da barınan Afgan dostlarına odaklanmaya karar verdi. 11 Eylül 2001'de yaşanan olaylar yönünü tamamen değiştirdiği sırada, İran'ın en büyük ikinci şehri olan Mashhad'daki mültecilerin hayatını belgelemekle meşguldü. 2002 yılının başında Afganistan'a geri dönmeye karar veren Hossaini, burada Ulusal Coğrafya Araştırmacısı ve foto muhabiri Reza Deghati tarafından kurulan medya ve iletişim becerileri konusunda

insanları eğitmeyi amaçlayan bir organizasyon olan Aina'ya katıldı. Fotoğrafçılık becerilerini Reza'nın erkek kardeşi olan Manoocher Deghati'den öğrendi ve çok geçmeden kendisine bazı profesyonel görevler verilmeye başlandı. Hossaini, 2007 yılında Agence France-Presse'ye (AFP) katıldığında zamanının büyük bir kısmı yerel yaşamı belgelediği dışa kapalı köylerde geçiriyor ve ABD birliklerinin yerleşmiş olduğu Afganistan'daki savaşı ele alıyordu. 2012 yılında Pulitzer Ödülü alan sanatçı Hossaini'nin çalışmaları iki kez Berlin'de sergilendi ve kendisi şu anda hala Afganistan'da AFP fotoğrafçısı olarak sanatını icra etmektedir.

Resim 5.3. ABD askerleri Afganistanda

5 Şubat 1977 yılında Kabil'de dünyaya gelen fotoğrafçı AFP'nin baş fotoğrafçılığı görevini sürdürürken 30 Nisan 2018'deki intihar saldırılarında yaşamını yitirmiştir.

5.2. Afganistan'da Fotoğrafçılığın Bir Değerlendirmesi

1880 yılından önce Afganistan'da Afgan olmayanların elinde bulunan fotografik süreç, 1880'den sonra fotoğrafçılığın gelişimiyle birlikte Afganlara geçmiş hatta Afgan kraliyet ailesinin bir hobisi halini almıştır. Fotoğraflandığı bilinen ilk Afgan hükümdar olan Amir Sher Ali Han'ın fotoğrafının Hindistan'da yapılan büyük bir tören toplantısında, İngilizlerle bir antlaşma müzakere ederken çekildiği bilinmektedir. Amir Sher Ali'nin ölümünden sonra tahta geçen, ilk oğlu Habibullah, ülkesinde türünün ilk örneğini temsil eden bir fotoğraf stüdyosu kurmuş ve muhafazakar bir şekilde bile olsa ilk modernleşme adımını atmıştır. Kraliyet bahçelerinde düzenlediği ve gelirini, 1911 yılında kurduğu bir

yetimhaneye bağış yapmakta kullandığı fotoğraf sergileri ve Siraj El Ahbar (Haberin Meşalesi) gazetesinde ilan ettirdiği fotoğraf yarışmaları düzenledi.

Resim 5.4. 67. Kral Habibullah'ın 1912 tarihinde Siraj El Ahbar gazetesinde yayınlanmış bir av fotoğrafı

Kral Habibullah'ın 1912 tarihinde Siraj El Ahbar gazetesinde yayınlanmış bir av fotoğrafı Siraj El Ahbar gazetesi, daha sonra Afgan Dışişleri Bakanı olacak, Afgan entelektüel Mahmud Beg Tarzi tarafından yönetilen ve gündemde olduğu yıllarda bilim ve teknoloji hakkındaki makalelere yer veren, ilerici bir gazeteydi. Kitlelere hitap eden bir yayın olmamasına ve okuyucu topluluğu yayınların basımı için aylık olarak zorunlu bir araya gelen devlet çalışanları olmasına karşın Siraj El Ahbar, Afganistan'da izleyicilere yönelik basılmış ilk fotoğrafları yayınlayan gazete olarak tarihe geçmiştir.

Şubat 1919'da Amir Habibullah'ın öldürülmesinden sonra, oğlu Amanullah saltanatı devralmış ve o yıllarda İngiliz sömürgesi altında olan doğu komşusu Hindistan'a savaş açarak Üçüncü Anglo-Afgan savaşını başlatmıştır. İkinci Anglo-Afgan Savaşı'nın bir sonucu olarak İngilizlere karşı kırgın bir dış politika sergileyen Afganistan'ın o dönemki kralı Amanullah, savaşın ilanı sırasında çekilen bir fotoğrafta kameraya sırtını dönmüştür.

Savaş başladıktan birkaç hafta sonra RAF'ın Jalabad'ı bombalaması ve takip eden birkaç gün içinde Kabil'deki kraliyet sarayının bombalanmasından kısa bir süre sonra ateşkes gerçekleşti ve savaş sona erdi.

Havadan gelen bombalara rağmen bile, kraliyet ailesi yerde kendi fotoğraflarını üretmeyi bırakmadı. Amir'in ağabeyi Enyatullah'ın da kraliyet ailesinin diğer fertleri gibi hevesli bir fotoğrafçı olması, hasta oğlu Halilullah ve Amanullah'ın kızının fotoğrafları gibi kraliyet çemberindeki birçok benzersiz yaşam portresini yakalayabilmesine olanak verdi. Kraliyet koleksiyonunun korunabilmiş tüm fotoğrafları Amerikalı antropolog David B. Edwards tarafından yürütülen Williams Afgan Medya Projesi'nce arşivlenmektedir. Amir Amanullah Avrupa'yla paralel olarak modernize edilmiş ve teknolojik olarak gelişmiş bir ülke için gayret gösterse de, maalesef ülkesini bu şekilde yönetememiştir. Yine de Afganistan'ın fazlaca muhafazakar olan çekirdeğine saldırgan bir tutum olarak yorumlanarak, 1929 yılındaki çöküşüne sebep olacak bazı dramatik sosyal reformları başlatmış ve 1928 yılında Mahmud Beg Tarzi'nin kızı olan kraliçesi Soraya ile Avrupa'da yoğun bir tura çıkmıştır.

Resim 5.5. Amenullah'ın önden görüntüsü. Resim 5.6. ral Amanullah ve Kraliçe Soraya.

Avrupa'da oldukça güzel ağırlanan ve bir çok devlet adamından pahalı hediyeler kabul eden Amir Amanullah, Dressden'deki Zeiss – Ikon fabrikasından bazı fotoğraf ekipmanları sipariş etmişti. Fakat Avrupa'dan döndüğü 1928 yılının Temmuz ayında, ülkesinde kendisini bekleyen büyük bir isyanla karşılaşacaktı. Afganistan'ı şaşırtıcı bir hızla modernize etmeye çalışan bir kral olmuştu olmasına ama yeniliklere pek de açık olmayan aşiretlerin

ayaklanmasıyla, saltanatı son buldu ve dönemin basınında yer alan bir gazete Emir'in içinde bulunduğu çıkmazı, "Afgan Kralı tarafından İthal Edilen Batı Fikirleri İsyanı Yol Açtı" başlığıyla özetliyordu.

Amanullah ve ailesi, 1929 yılında Afganistan'dan kaçarak anavatanlarını terketmek zorunda kalmasından sonra sürgün yıllarını Avrupa'da geçirmiştir. Afgan fotoğrafçılığının yirminci yüzyılın başlarında anlattığı hikaye ayrıcalıklı soy olmasına rağmen yalnızca bir kraliyet öyküsü değil, aynı zamanda değişimi kabullenemediğinden değişimi reddederek ilerlemenin yolunu kendi kendine kapatan bir toplumun hazin hikayesidir.

1929 yılında Amir Amanullah'ı deviren Ban Bandit Kralı Habibullah Kalikani de kısa sürede devrilmiş ve idam edilmiştir. Böylece, Muhammed Nadir Şah'ın Afganistan'ın yeni yönetici olmasının yolu açılmıştır. Nadir Şah da 1933 yılında öldürülmeden önce dört yıl kadar tahtta kalmış ve Afganistan daha önce denediği dünyaya açılma konusunda her zamankinden daha fazla ilerleme katetmiştir.

Afganistan'a ziyaretleri uzun süredir devam eden Avusturyalı fotoğrafçı ve alim Max Klimburg'un, aşağıdaki fotoğrafı 1957 yılında çekmiştir. Fotoğrafta pek çok saat arasındaki bayan portrelerini, garip bir beyefendiyi, aynaları, tavus kuşunu, o zamanlar popüler Hint filmleri *Char Chand* ve *Saqi*'yi tanıtan iki posteri açıkça görebiliriz. 70.1957'de Kabil'deki Gülistan Çayevi'nde fotoğrafçı Max Klimburg tarafından çekilmiş bir fotoğraf.

Resim 5.7. 1957'de Kabil'deki Gülistan Çayevi'nde fotoğrafçı Max Klimburg tarafından çekilmiş bir fotoğraf.

1950'lerin sonlarında Afganistan'da bir etki yaratmaya başlayan Hint filmleri bugün olduğu gibi o dönemde de kesinlikle pazarı belirlediler. Filmler, onları izlemeye giden Afganların hayal gücüne dokunarak ahşap kutu kameralarda basit ve ucuz şekilde üretilen fotoğraf çekimleri için büyük bir talep oluşturmaya başlıyordu. Ahşap kutu kameralar daha önceleri kimlik fotoğrafları için kullanılsa da sonrasında bazen arkadaşların ve akrabaların bir araya gelerek kartpostal şeklinde çekilmiş fotoğraflar oluşturmaya olanak sağladı. Bu popülasyonun geneli için fotoğrafı daha uygun bir hale getiren ucuz bir teknolojiydi.

Bu yıllarda Afganistan'da fotoğrafçılık yavaş yavaş elit kesimin tekelinden çıkarak ahşap kutu kameraların yaygınlaşmasıyla birlikte daha uygun fiyatlı ve erişilebilir bir teknoloji olma yolunda ilerliyordu. Ayrıca 1960'lı yıllarda Afganistan'a renkli fotoğraf tesisi de açılmıştı. 'Rona' olarak da bilinen ve birçok kez Zahir Şah'ı fotoğraflayan Naseer Ahmad, 1964 ve 1965 yılları arasında Almanya'ya gitmiş ve Leverkusen'deki AGFA laboratuvarında renkli fotoğrafçılığı öğrenerek, döndüğünde Kabil'in Jeddha Maiwand bölgesinde Afganistan'ın ilk renkli fotoğraf stüdyosunu açmış ve bu stüdyoya "Rona stüdyosu" adını vermişti. Portre spektrumun diğer ucunda, kamera görüntülerini ve renkleri işlemeye alternatif olarak diğerlerine nispeten pahalı ve büyük renkli el portreleri vardır. Afgan ordusundaki iki kadın generalden biri olan Khotul Mohammadazai'nin el yamı renkli portresi aşağıda görülmektedir:

Resim 5.8. 1980'ler General Khotul Mohammadazai portresi.

Yukarıda yer alan portre çekildiği zamanın tam anlamıyla bir yansımasıdır. 1978’de komünist bir hükümetin Afganistan’ın yönetimini ele geçirmesi ile ülkede toplumsal cinsiyet rollerinde devrim yapmaya çalışan bir dizi sosyalist reformun kapısı açılmış oldu. Böylece kadın figürü Afgan toplumunun yaşamında daha önemli bir rol oynamaya başladı ve kadınların orduya asker olarak katılabilmesiyle, General’in bir paraşütçü olarak girdiği ordu saflarında yükselmesine de izin verilmiş oldu. Komünist iktidarın yükselişi, ne yazık ki ülkede onlarca yıl sürecek olan bir savaşın da kapılarını aralamış oldu. Öncelikle Sovyetler Birliği 1979 yılında kitlesel olarak popüler olmayan komünist rejimi desteklemek adına Afganistan’ı işgal etti ve Amerikan destekli birliklerle uzun süre devam edecek bir savaşa girdi, daha sonrasında ülke 1989 yılında asla bitmeyeceği düşünülen bir iç savaşta yine dış müdahale ile parçalandı. Çatışmaların asla bitmediği Afganistan, hem maddi hem de manevi yönden bir sona doğru sürüklenmekteyken kültürel anlamda da büyük bir düzensizlikle mücadele etmekteydi. Fotoğraf ve fotografik donanımların neredeyse tamamı sıklıkla tahrip edildi. Birçok durumda, yeri doldurulamayacak belgeler olan fotoğraf arşivleri kaybedildi ve 1996 yılında Taliban Kabil’de iktidara gelmeden önce de fotoğrafçılık yasaklandı.

Taliban’ın liderliği insan ve hayvan temsillerini İslami olarak kesinlikle kabul etmiyordu; Taliban’ın ahlaki polisi, fotoğrafçılığı yasaklayan bir ferman yayınladı. Kısacası, değerli bir aile hatırasının parçası da olsa, portrelerin asılması ve canlıların genel görüntüsünün gösterilmesi, ülkede dayak ve hapis cezasıyla sonuçlanan bir suç haline gelirken, bu yasakla, bazı bireyler fotoğraf koleksiyonlarını yok etmeye veya gizlemeye zorlamış, fotoğrafçılar ise tehditlerle geçim kaynaklarını sürdüremez duruma getirilmiştir.

Televizyon ve diğer tüm eğlence türlerini de yasaklayan Taliban, sonunda fotoğraf yasağını kısmen kaldırarak kimlik fotoğrafları için fotoğraf çekimi yapılmasına izin verdi fakat bu izin sadece erkek bireylerin yararlanabilmesiyle sınırlandırılmıştı. Yine de bu sayede sokak fotoğrafçıları, taciz edilmeden çalışabilme imkanı buldu. Ancak tüm vücut çekimleri, kimlik fotoğrafı amacı taşımayan portreler ve özellikle kadın görüntüleri daha kati suretle yasaklandı.

Bu dönemde bazı fotoğrafçılar, çektikleri tam renkli ve ya renkli portre fotoğrafların filmlerini Pakistan’ın kuzeyinde Peşaver’de yer alan fotoğraf stüdyolarına göndererek bastırıp, sonrasında Kabil’e dönen yasadışı baskıları müşterilerine teslim ederek, ‘gizli’ fotoğraf ticaretine yöneldi. Bu faaliyeti sürdüren ve sınırın Afganistan tarafında yaşayan herkes hapis cezasına çarptırıldı.

Taliban'ın liderliği oldukça sevimsiz ve dini önem arz ettiği düşünülen konularla ilgiliydi. Kandahar'ın eski Taliban valisi ve bir zaman'ın eski Dışışleri Bakanı Mullah Mohammad Hasan bir açıklamasında bu konuyla ilgili “Tabii ki insanların eğlenceye ihtiyaı olduğunun farkındayız fakat parklara gidip çiçeklere bakabilirler ve böylece İslam hakkında daha çok şey öğrenmiş olurlar.” açıklamasını yapmıştır.

Günümüz Afganistan'ında camiler, içinde bulunan türbeler ve etrafındaki parklardan dolayı fotoğrafçıların uğrak noktası haline gelmiştir. Parklardaki çok sayıda güvercin, fotoğrafçıların bazı zamanlarda buralara akın etmesine ve kısmen de olsa gelen ziyaretçilerden dolayı iş imkanı bulmalarına olanak sağlamıştır. Ancak buralarda çalışan fotoğrafçıların kullandığı kameralar eski Polaroid kameralara benzemektedir Afganistandaki fotoğrafılardan biri olan Abdul Qadir, 30 yıl boyunca Pakistan'ın Peşaver kentinde, anayurdundan uzakta yaşamak zorunda kalmıştır. Qadir, Pakistan'da yaşadığı süre boyunca fotoğraf makinesi kullanmayı öğrenmiş ve ülkesine döndüğünde Kabil'deki türbelerden birinde ziyaretçilerin fotoğraflarını çekmeye başlamıştır.

Afganistan'ın Herat bölgesinde dijital kameralarıyla sokaklarda yürüyen mobil fotoğrafçılarla karşılaşmak da mümkündür. Mobil fotoğrafçılar bisikletleriyle şehrin büyük bir kısmını dolaşırlar. Çekilen fotoğraflar, stüdyo ortamında üzerinde çalışıldıktan sonra müşterilere teslim edilir. Sunulan bir diğer hizmet ise müşterilerin cep telefonu görüntülerinin aynı gün bir bluetooth aygıtı yardımıyla basılmasıdır.

Fotoğrafçıların, bazen çektikleri fotoğraflara montaj yaparak görüntüleri değiştirdikleri de görülebilir ve böylelikle müşterilerine bir mobil fotoğrafçı hizmetinden daha fazla hizmet sunmuş olurlar. Montajlar ve kompozit fotoğraflar Afganistan'daki fotoğraf stüdyolarında yaygın olarak görülür ancak bunların büyük bir çoğunluğu militaristik montajlar değillerdir ve bilgisayar yazılımı olan Photoshop ile yapılırlar. Fotoğrafçıların çoğu aile şirketlerinde çalışır ve dükkanlarının n camlarında genellikle aile bireylerinin porteleri bulunur. Geçirdiği tüm kan ve acı dolu süreçlerden sonra bile, fotoğraf stüdyolarının bugünkü kişisel karakteri, Afganistan hakkında çıkan fotografik anlamda uluslar arası sahnede üretililecek tek eser türünün savaş fotoğrafları olduğu söylentisi ile çelişmektedir.

Afgan fotoğrafçılığındaki yeni bir fenomen de, öncelikle kadın müşterilere yönelik olarak çalışan kadın fotoğraf stüdyolarıdır. Günümüzde Afganistan'ın medya endüstrisinde çok sayıda kadın fotoğrafçı varlığını sürdürmekte ve Afgan düğün kutlamaları genellikle cinsiyete göre ayrıldığından, düğünlerin kadın kutlamalarında fotoğraf çekmeleri için çok

sayıda erkek stüdyosu tarafından işe alınmaktadırlar. Ancak yine de kadın fotoğraf stüdyoları nadir olarak görülmektedir.

Resim 5.9. Sahibi bir Kadın olan Herat Şehrindeki Yas Fotoğrafçılık'ın Girişi ve Renkli İç Dizaynı'nın Fotoğrafları

Yas Fotoğrafçılık'ın sahibi olan Parawana adlı kadın fotoğrafçı, 10 yıl önce eşi ve çocuklarıyla beraber yaşadığı, İran'ın Qashim şehrinde yer alan kadınlara bir özel bir dijital fotoğrafçılık kursunda eğitim almıştır. En büyük gelir kaynağı olan, kadın portresi çekimlerini tutkuyla yapan Parawana, aynı zamanda çocuk portreleri de çekerken, ayrıca düğün fotoğrafları ve videolarını da düzenleyerek geçimini sürdürmektedir.

Fotoğraf sanatı Afganistan'a ilk geldiği günden beri çalkantılı bir yol izlemek zorunda kalmıştır. Fotoğraf sanatının geçmişi ve bugünü hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmek de tarihin ve bu tarihin farklı hikayelerinin iç içe geçerek, söylenenlerin yazılanlardan daha önemli görülür hale geldiği yolları izlemekten geçmektedir.

6. UYGULAMA DENEMESİ ÖRNEKLERİ

Resim 6.1. Self Portrait

6.1. Uygulamanın Kavramsal Altyapısı

“Kavramsal Fotoğrafçılık ve Bir Sanat Olarak Kimlik”

Fotoğraf çekmek artık temel olarak ailenin resimsel mirasını korumak için bir hafıza eylemi olarak görülüyor ve bireyin kimlik oluşturma ve iletişim kurması için her geçen gün daha fazla bir araç haline geliyor. Dijital kameralar, kameralı telefonlar, fotobloglar ve diğer çok amaçlı cihazlar, görüntülerin yeni nesil kullanıcıların tercih edilen bir deyişi olarak kullanımını teşvik etmek için kullanılır hale gelmiştir. Bu makalenin amacı, bilişsel bilim ve sosyo-kültürel dönüşümlerdeki artan anlayışla birleşen teknik değişikliklerden (sayısallaştırma), kişisel fotoğrafçılığın nasıl etkilendiğini araştırmaktır. Fotografik görüntülerin arttırılmış manipülasyonu, bireyin sürekli kendini yeniden şekillendirme, anında iletişim ve bağlanma ihtiyacını karşılayabilir. Bununla birlikte, aynı manipüle edilebilirlik aynı zamanda fotoğrafımızı gelecekte yeniden yerleştirme ve yeniden çerçeveleme konusundaki tutumumuzu da azaltabilir. Bellek, çok amaçlı dijital araçlardan silinmez. Bunun yerine, çoğu görüntü internet üzerinden gönderilip sanal alanda saklandığından, dijital fotoğrafların ağına bağlı, dağıtılmış doğasında bellek işlevi yeniden belirir.

Bireyin aynı anda birkaç kimliği koruma kapasitesi, sosyal kimliklerini yansıtmaya (pasif) veya ilan etmeye (aktif olarak) yetenekleri ile eşzamanlı bir şekilde oluşturulmuştur. Achaemenid Pers İmparatorluğu gibi çok uluslu bir yapıda, kimliğini sergileme süreci

özellikle karmaşıktır. Kıyafet sözsüz bir iletişim biçimi işlevi gördüğünden, geçmiş kültürlerin kıyafet dilinin çalışılması mümkün olan en geniş edebi ve görsel kaynaklara hitap etmelidir.

Peres dünyasındaki görsel sanatların analizi, İran'ın "egemen etno sınıfı" nın yeminli tanımına ve onun Batı imparatorluğundaki söz konusu halkların elbisesinden ayrılmasına dikkat ediyor. Pers İmparatorluğu'nun Yunan ve Batı Anadolu'da yaşadıklarına dair sanatsal ve yazınsal kanıtlar, Pers'in batısındaki varlığının derecesini gözler önüne seriyor. Bu durum aynı zamanda Pers modelini benimseyen ve geleneksel kültür özelliklerini korumasına rağmen bile zaman zaman taklit eden yerel halkların kültürel esnekliğini de gösterir.

7. SONUÇ

Afganistan'ın, farklı medeniyetleri bağlayan geçmişi ve Çin'den Arap ve batı ülkelerine giden İpek Yolu üzerinde olması, dünya coğrafyası üzerinde ayrıcalıklı bir yer edinmesini sağlamıştır. 1980 yılında Sovyetler Birliği tarafından işgal edilmesinden ve soğuk savaşın merkezi haline gelmesinden sonra bu ülke, hâlihazırda karmaşık olan siyasi ve kültürel tarihinde yeni bir döneme daha girmiştir. Sonrasında Afganistan'ın, Şariatçı Mücahitlerin ve Taliban'ın eline düşmesinden (1992-2001) dolayı, ülkede resim, heykel, tiyatro, fotoğrafçılık da dahil olmak üzere tüm sanat dalları, medya ve kültür kurumları yasaklanmıştır. Bu yasakla birlikte televizyonlar ve radyolar, dini yayınlardan ibaret kalmış, uydu TV kanalları izleyenlere kırbaç cezası verilmiştir. Ülkenin, fotoğraf başta olmak üzere birçok farklı türde eser üreten sanatçılarının çoğu, ülkeyi kaçarak terk etmek zorunda bırakılmıştır.

New York'ta Dünya Ticaret Merkezlerine yapılan saldırıdan sonra (11 Eylül 2001), Amerika ve müttefikleri tarafından, savaşan Taliban rejimi üzerine Afganistan'daki demokrasiyi oluşturmak adına, vitrin görevi görebilecek medya yaratma pazarı hızla yükselmiştir çünkü medya, özellikle televizyonlar uluslararası toplum için harika bir reklam olabilir (Nawam, 2016).

Peress, interneti “postmodern sonrası” olarak ifade ettiği dönemin potansiyel bir otorite karşıtı aracı olarak hayal etmiştir. “Görsel dilin fotoğrafçılar ile kitleler arasındaki diyalog ile belirlendiği bir döneme adım atıyoruz,” der. “Bu, imgelerin yalnızca demokratik olarak üretilmesiyle

kalmayarak, imgelerin demokratik olarak yorumlanması anlamına da gelir.”

İzleyici artık edilgen ve minnettar bir talebe, fotoğrafçı ise hangi anların yaşayıp hangilerinin öleceğine karar veren, her şeyi bilen ve gören bir

öğretmen değildir: Peress’e göre, “Artık tepeden inme, tek sesli imgeleriyle otoritenin bir sesi yoktur.” (Linfield, 2013, sf. 270)

Bu değişken ortam, Afganistan'daki fotoğraf üretimini de gün be gün farklılaştırmıştır. Bu tez, Afganistan fotoğrafçılığına bir bakış ortaya koyarken, vatandaş olduğum bu kültüre üretimlerim ile destek olmayı amaçlamaktadır.

1880 yılından önce Afganistan'da Afgan olmayanların elinde bulunan fotografik süreç, 1880'den sonra fotoğrafçılığın gelişimiyle birlikte Afganlara geçmiş hatta Afgan

kraliyet ailesinin bir hobisi halini almıştır. Fotoğraflandığı bilinen ilk Afgan hükümdar olan Amir Sher Ali Han'ın fotoğrafının Hindistan'da yapılan büyük bir tören toplantısında, İngilizlerle bir antlaşma müzakere ederken çekildiği bilinmektedir. Amir Sher Ali'nin ölümünden sonra tahta geçen, ilk oğlu Habibullah, ülkesinde türünün ilk örneğini temsil eden bir fotoğraf stüdyosu kurmuş ve muhafazakar bir şekilde bile olsa ilk modernleşme adımını atmıştır. Kraliyet bahçelerinde düzenlediği ve gelirini, 1911 yılında kurduğu bir yetimhaneye bağış yapmakta kullandığı fotoğraf sergileri ve Siraj El Ahbar (Haberin Meşalesi) gazetesinde ilan ettirdiği fotoğraf yarışmaları düzenledi.

“Mit biçiminde olmadıkça, geçmiş ve tarihe inanmaya karşı umutsuz bir direncimiz olduğunu düşünüyorum. Bu dirence ilk kez fotoğraf bir son verebiliyor: bundan sonra geçmiş şimdiki zaman kadar, üzerinde gördüğümüz ise elle dokunduğumuz kadar kesindir.” Roland Barthes, Camera Lucida, 106.

Kitlelere hitap eden bir yayın olmamasına ve okuyucu topluluğu yayınların basımı için aylık olarak zorunlu bir araya gelen devlet çalışanları olmasına karşın Siraj El Ahbar, Afganistan'da izleyicilere yönelik basılmış ilk fotoğrafları yayınlayan gazete olarak tarihe geçmiştir.

Şubat 1919'da Amir Habibullah'ın öldürülmesinden sonra, oğlu Amanullah saltanatı devralmış ve o yıllarda İngiliz sömürgesi altında olan doğu komşusu Hindistan'a savaş açarak Üçüncü Anglo-Afgan savaşını başlatmıştır.

Savaş başladıktan birkaç hafta sonra RAF'ın Jalabad'ı bombalaması ve takip eden birkaç gün içinde Kabil'deki kraliyet sarayının bombalanmasından kısa bir süre sonra ateşkes gerçekleşmiş ve savaş sona ermiştir. Havadan gelen bombalara rağmen bile, kraliyet ailesi yerde kendi fotoğraflarını üretmeyi bırakmamıştır. Amir'in ağabeyi Enyatullah'ın da kraliyet ailesinin diğer fertleri gibi hevesli bir fotoğrafçı olması, hasta oğlu Halilullah ve Amanullah'ın kızının fotoğrafları gibi kraliyet çemberindeki birçok benzersiz yaşam portresini yakalayabilmesine olanak vermiştir. Kraliyet koleksiyonunun korunabilmiş tüm fotoğrafları Amerikalı antropolog David B. Edwards tarafından yürütülen Williams Afgan Medya Projesi'nce arşivlenmektedir.

Amir Amanullah Avrupa'yla paralel olarak modernize edilmiş ve teknolojik olarak gelişmiş bir ülke için gayret gösterse de, maalesef ülkesini bu şekilde yönetememiştir. Yine de Afganistan'ın fazlaca muhafazakar olan çekirdeğine saldırgan bir tutum olarak yorumlanarak, 1929 yılındaki çöküşüne sebep olacak bazı dramatik sosyal reformları

başlatmış ve 1928 yılında Mahmud Beg Tarzi'nin kızı olan kraliçesi Soraya ile Avrupa'da yoğun bir tura çıkmıştır. Avrupa'da oldukça güzel ağırlanan ve birçok devlet adamından pahalı hediyeler kabul eden Amir Amanullah, Dressden'deki Zeiss – Ikon fabrikasından bazı fotoğraf ekipmanları sipariş etmiş olsa da Avrupa'dan döndüğü 1928 yılının Temmuz ayında, ülkesinde kendisini bekleyen büyük bir isyanla karşılaşacak ve Afganistan'ı şaşırtıcı bir hızla modernize etmeye çalışan bir kral olsa da yeniliklere pek de açık olmayan aşiretlerin ayaklanmasıyla, saltanatı son bulacaktır. Emir'in içinde bulunduğu çıkmaz, dönemin basınında, “Afgan Kralı tarafından İthal Edilen Batı Fikirleri İsyana Yol Açtı” başlığıyla özetlenecektir.

Amanullah ve ailesi, 1929 yılında Afganistan'dan kaçarak anavatanlarını terk etmek zorunda kaldıktan sonra sürgün yıllarını Avrupa'da geçirmiştir. Afgan fotoğrafçılığının yirminci yüzyılın başlarında anlattığı hikaye, bir kraliyet öyküsü değil, aynı zamanda değişimi kabullenemediğinden değişimi reddederek ilerlemenin yolunu kendi kendine kapatan bir toplumun hazin hikayesi haline gelmiştir.

1929 yılında Amir Amanullah'ı deviren Ban Bandit Kralı Habibullah Kalikani de kısa sürede devrilmiş ve idam edilmiştir. Böylece, Muhammed Nadir Şah'ın Afganistan'ın yeni yönetici olmasının yolu açılmıştır. Nadir Şah da 1933 yılında öldürülmeden önce dört yıl kadar tahtta kalmış ve Afganistan daha önce denediği dünyaya açılma konusunda her zamankinden daha fazla ilerleme kat etmiştir.

Afganistan'a ziyaretleri uzun süredir devam eden Avusturyalı fotoğrafçı ve alim Max Klimburg'ün, 1957 yılında çekmiş olduğu fotoğrafta pek çok saat arasındaki bayan portrelerini, garip bir beyefendiyi, aynaları, tavus kuşunu, o zamanlar popüler Hint filmleri *Char Chand* ve *Saqi*'yi tanıtan iki posterini açıkça görebiliriz.

1950'lerin sonlarında Afganistan'da bir etki yaratmaya başlayan Hint filmleri bugün olduğu gibi o dönemde de kesinlikle pazarı belirlediler. Filmler, onları izlemeye giden Afganların hayal gücüne dokunarak ahşap kutu kameralarda basit ve ucuz şekilde üretilen fotoğraf çekimleri için büyük bir talep oluşturmaya başlıyordu. Ahşap kutu kameralar daha önceleri kimlik fotoğrafları için kullanılsa da sonrasında bazen arkadaşların ve akrabaların bir araya gelerek kartpostal şeklinde çekilmiş fotoğraflar oluşturmaya olanak sağladı. Bu popülasyonun geneli için fotoğrafı daha uygun bir hale getiren ucuz bir teknolojiydi.

Bu yıllarda Afganistan'da fotoğrafçılık yavaş yavaş elit kesimin tekelinden çıkarak ahşap kutu kameraların yaygınlaşmasıyla birlikte daha uygun fiyatlı ve erişilebilir bir

teknoloji olma yolunda ilerliyordu. Ayrıca 1960'lı yıllarda Afganistan'a renkli fotoğraf tesisi de açılmıştı. 'Rona' olarak da bilinen ve birçok kez Zahir Şah'ı fotoğraflayan Naseer Ahmad, 1964 ve 1965 yılları arasında Almanya'ya gitmiş ve Leverkusen'deki AGFA laboratuvarında renkli fotoğrafçılığı öğrenerek, döndüğünde Kabil'in Jeddha Maiwand bölgesinde Afganistan'ın ilk renkli fotoğraf stüdyosunu açmış ve bu stüdyoya "Rona stüdyosu" adını vermişti.

Portre spektrumun diğer ucunda, kamera görüntülerini ve renkleri işlemeye alternatif olarak diğerlerine nispeten pahalı ve büyük renkli el portreleri vardır.

1978'de komünist bir hükümetin Afganistan'ın yönetimini ele geçirmesi ile ülkede toplumsal cinsiyet rollerinde devrim yapmaya çalışan bir dizi sosyalist reformun kapısı açılmış, böylece kadın figürü Afgan toplumunun yaşamında daha önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Kadınların orduya asker olarak katılabilmesiyle, bir kadın askerin, paraşütçü olarak girdiği ordu saflarında generalliğe yükselmesine de izin verilmiştir.

Komünist iktidarın yükselişi, ne yazık ki ülkede onlarca yıl sürecek olan bir savaşın da kapılarını aralamış, öncelikle Sovyetler Birliği 1979 yılında kitlesel olarak popüler olmayan komünist rejimi desteklemek adına Afganistan'ı işgal etmiştir. Daha sonra Amerikan destekli birliklerle uzun süre devam edecek bir savaşa giren ülke, 1989 yılında asla bitmeyeceği düşünülen bir iç savaşta yine dış müdahale ile parçalanmıştır. Bu süreçte çatışmaların asla bitmediği Afganistan, hem maddi hem de manevi yönden bir sona doğru sürüklenmekteyken kültürel anlamda da büyük bir düzensizlikle mücadele etmekteydi. Fotoğraf ve fotografik donanımların neredeyse tamamı sıklıkla tahrip edildi. Birçok durumda, yeri doldurulamayacak belgeler olan fotoğraf arşivleri kaybedildi ve 1996 yılında Taliban, Kabil'de iktidara gelmeden önce de fotoğrafçılık yasaklandı.

Taliban'ın ahlaki polisi, fotoğrafçılığı yasaklayan bir ferman yayınladı. Kısacası, değerli bir aile hatırasının parçası da olsa, portrelerin asılması ve canlıların genel görüntüsünün gösterilmesi, ülkede dayak ve hapis cezasıyla sonuçlanan bir suç haline gelirken, bu yasakla, bazı bireyler fotoğraf koleksiyonlarını yok etmeye veya gizlemeye zorlanmış, fotoğrafçılar ise tehditlerle geçim kaynaklarını sürdüremez duruma getirilmiştir.

Televizyon ve diğer tüm eğlence türlerini de yasaklayan Taliban, sonunda fotoğraf yasağını kısmen kaldırarak kimlik fotoğrafları için fotoğraf çekimi yapılmasına izin verse de bu izin sadece erkek bireylerin yararlanabilmesiyle sınırlandırılmıştı. Yine de bu sayede sokak fotoğrafçıları, taciz edilmeden çalışabilme imkanı buldu. Ancak tüm vücut çekimleri,

kimlik fotoğrafı amacı taşımayan portreler ve özellikle kadın görüntüleri daha kati suretle yasaklandı.

Bu dönemde bazı fotoğrafçılar, çektikleri tam renkli ve ya renkli portre fotoğrafların filmlerini Pakistan'ın kuzeyinde Peşaver'de yer alan fotoğraf stüdyolarına göndererek bastırıp, sonrasında Kabil'e dönen yasadışı baskıları müşterilerine teslim ederek, 'gizli' fotoğraf ticaretine yöneldi. Bu faaliyeti sürdüren ve sınırın Afganistan tarafında yaşayan herkes hapis cezasına çarptırıldı.

Taliban'ın liderliği oldukça sevimsiz ve dini önem arz ettiği düşünülen konularla ilgiliydi. Kandahar'ın eski Taliban valisi ve bir zamanın eski Dışişleri Bakanı Mullah Mohammad Hasan bir açıklamasında bu konuyla ilgili "Tabii ki insanların eğlenceye ihtiyacı olduğunun farkındayız fakat parklara gidip çiçeklere bakabilirler ve böylece İslam hakkında daha çok şey öğrenmiş olurlar." açıklamasını yapmıştır.

Günümüz Afganistan'ında camiler, içinde bulunan türbeler ve etrafındaki parklardan dolayı fotoğrafçıların uğrak noktası haline gelmiştir. Parklardaki çok sayıda güvercin, fotoğrafçıların bazı zamanlarda buralara akın etmesine ve kısmen de olsa gelen ziyaretçilerden dolayı iş imkanı bulmalarına olanak sağlamıştır. Ancak buralarda çalışan fotoğrafçıların kullandığı kameralar eski Polaroid kameralara benzemektedir.

Afganistan'ın Herat bölgesinde dijital kameralarıyla sokaklarda yürüyen mobil fotoğrafçıların karşılaşmak da mümkündür. Mobil fotoğrafçılar bisikletleriyle şehrin büyük bir kısmını dolaşırlar. Çekilen fotoğraflar, stüdyo ortamında üzerinde çalışıldıktan sonra müşterilere teslim edilir. Sunulan bir diğer hizmet ise müşterilerin cep telefonu görüntülerinin aynı gün bir bluetooth aygıtı yardımıyla basılmasıdır.

Fotoğrafçıların, bazen çektikleri fotoğraflara montaj yaparak görüntüleri değiştirdikleri de görülebilir ve böylelikle müşterilerine bir mobil fotoğrafçı hizmetinden daha fazla hizmet sunmuş olurlar. Montajlar ve kompozit fotoğraflar Afganistan'daki fotoğraf stüdyolarında yaygın olarak görülür ancak bunların büyük bir çoğunluğu militaristik montajlar değildir ve bilgisayar yazılımı olan Photoshop ile yapılırlar. Fotoğrafçıların çoğu aile şirketlerinde çalışır ve dükkanlarının ön camlarında genellikle aile bireylerinin porteleri bulunur. Geçirdiği tüm kan ve acı dolu süreçlerden sonra bile, fotoğraf stüdyolarının bugünkü kişisel karakteri, Afganistan hakkında çıkan fotografik anlamda uluslar arası sahnede üretilebilecek tek eser türünün savaş fotoğrafları olduğu söylentisi ile çelişmektedir.

Afgan fotoğrafçılığındaki yeni bir fenomen de, öncelikle kadın müşterilere yönelik olarak çalışan kadın fotoğraf stüdyolarıdır. Günümüzde Afganistan'ın medya endüstrisinde çok sayıda kadın fotoğrafçı varlığını sürdürmekte ve Afgan düğün kutlamaları genellikle cinsiyete göre ayrıldığından, düğünlerin kadın kutlamalarında fotoğraf çekmeleri için çok sayıda erkek stüdyosu tarafından işe alınmaktadırlar. Ancak yine de kadın fotoğraf stüdyoları nadir olarak görülmektedir.

Fotoğraf sanatı Afganistan'a ilk geldiği günden beri çalkantılı bir yol izlemek zorunda kalmıştır. Fotoğraf sanatının geçmişi ve bugünü hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilmek de tarihin ve bu tarihin farklı hikayelerinin iç içe geçerek, söylenenlerin yazılanlardan daha önemli görülür hale geldiği yolları izlemekten geçmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdulqader, M. (2018). *Afganistan'da Medya Yönetimi*. Kabil, Afganistan: Maiwand.
- Alioğlu, N. (2011). *Yeni Medya Sanatı ve Estetiği*. İstanbul: Papatya Yay.
- Aljammazi, D.A., ve Asil, D.H. (2017). *Türk TV Dramalarının Suudi Tüketicilerin Algılarına, Tutumlarına ve Satın Alma Niyetlerine Türkiye Ürünlerine Etkisi*. Şehir: HR Mars, 206-208.
- Business Press Uzundumlu, Ö. (2015). “Bir İletişim unsuru olarak Sosyal Selfie Uygulamaları”. *Atatürk İletişim Dergisi*, 236.
- Croteau, R.D., Hoynes C.W. (2003). *Medya Toplumu: Endüstriler, Görüntüler ve Topluluklar*. Thousand Oakes: Pine Forge.
- Ergin, Ö. (2018). “Türkiye’de Özçekim Kültürü Ve Sanal Kimlik Performansı: Kadın Ve Erkek Özçekim Fotoğraflarının Bölgesel Farklılıklara Göre İncelenmesi”. *International Journal of Social Science*, 1(2), 309-327.
- Erkayhan, Ş., Çaşkurlu Belgesay, M. (2014). “Teknoloji ve Sanatın Etkileşimi: Yeni Medya Sanatı Türkiye’de Güncel Durum ve Öneriler”. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 14, 45-62.
- Fahimi. (2012). *Afganistan'daki Sinema Geçmişine Bir Bakış*. Kabil Afganistan: Mashal.org.
- İnternet: Afganistan Medyası Düşük. (2019,416). Guzarehgaranbedonmarz . ETLA rasani dan, 2, 2019 5 alındı: <https://rsf.org/persan/news/افغانستان-های-رسانه-قانون-کامل-متن>.
- İnternet: Afganistan. (2014, 03 24). Madefor kafasından 01 22, 2019'da alındı. DW: <https://www.dw.com/af>.
- İnternet: Aldred, J. (2016). Dünyanın İlk Dijital Kamerası ve Onu İcat Eden Adam <https://www.diyphotography.net/worlds-first-digital-camera-introduced-man-invented/>.
- İnternet: Castella, T. (2012) Dijital Kameranın Bizi Değiştirdiği 5 Yön <https://www.bbc.com/news/magazine-16483509>.
- İnternet: Cornelius, R. (1839) Çekilmiş İlk Selfie <https://www.esquire.com/style/a30688/robert-cornelius-first-selfie-ever/>.
- İnternet: Daneshwar, S. (1996). Sanatın anlaşılması ve etkisi. Theran: pishrawer, F. (1395, 11 4). Afganistan. Fars News'den 2 7, 2019'da alındı: <http://af.farsnews.com/culture/news/13951104000301>.
- İnternet: Hirsch, H.A. (2018) Geçmişten Günümüze Fotoğrafçılık <https://www.bjponline.com/2018/03/university-sussex-photography-history-theory-practice-ma/>.

- İnternet: Hossaini, M. (2012) “Ağlayan Kızın Yürek Burkan Fotoğrafı”. Savaş, Travma ve Kalpkırıklığı’na Odaklanan Pluitzer Ödüllü Fotoğraf.<https://petapixel.com/2012/04/17/2012-pulitzer-prize-winning-photos-focus-on-war-and-heartbreak/>.
- İnternet: Korkmaz, P.M. (2015). Nedir Bu “Yeni Medya Sanatı?”. Art101. Nisan 14 <http://blog.artnivo.com/nedir-bu-yeni-medya-sanati/>, Son Erişim Tarihi: 28.10.2019
- İnternet: Llyod, D. (2012) Oradaydım, İşte Kanıtı <http://www.sevenstreets.com/i-was-there-and-heres-the-proof/>.
- İnternet: Ozel, Z. (2017). Yeni Medya Sanatı ve Fotoğraf. Sanat ve Tasarım Dergisi, 2. https://www.academia.edu/37693792/yeni_medya_sanat%C4%B1_ve_fotog_raf.pdf.
- İnternet: Science, 1 (2), 309-327. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/injoss/issue/38864/428134>, Son Erişim Tarihi:
- İnternet: Serkan Dora, Büyüyen Fotoğraf Küçülen Sosyoloji, Babil Yayınları, 2003, İstanbul, s. 113. Albert, A. (2009). 2 10, 2019, Wikipeda'dan alındı: <https://en.wikipedia.org/wiki/Television>.
- Latif, E. (2018, 12 22). *Film yapımcısı ve eski Afgan Film Başkanı*. (B. Tamanah, Mülakatçı)
- Livingstone, S. (1990). *Televizyon Hakkında Fikir Sahibi Olmak*. Londra: Bergama.
- Manovich, L. (2001). *Yeni Medyanın Dili*. Cambridge: MIT Press.
- McQuail, D. (1993). *Kitle İletişim Çalışmaları İçin İletişim Modelleri*. Londra: Longman
- Neuman W.R. (1991). *Telekomünikasyon Devrimi*. Cambridge: MIT Press.
- Shapiro, C. (1999). *Bilgi Kuralları: Ağ Ekonomisine Stratejik Bir Rehber*. Boston, M.A.: Harvard.
- Yanık A. (2015). “Büyük Data Sistemleri, İş Zekası ve Halkla İlişkiler”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 40, 8.
- Yanık, A. (2016). “Yeni Medya Nedir Ne Değildir?”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 45, 9.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : POPAL, Tamimurahman
Uyruğu : 99116587208
Doğum tarihi ve yeri : 10/02/1991 – Afganistan
Medeni hali : Evli
Telefon : 05524723703
e-mail : tmpopal@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/ Yeni Medya Tasarımı	Devam Ediyor
Lisans	Beaconhouse National University	2013

Yabancı Dil

Farsça
İngilizce
Hindice

